

PKK'ê bi agirbestê, dewletê bi êrîşan bersiva Roja Aştiyê da

ziravê dewletê getand

erokê Giştî yê PKK'ê Abdullah Öcalan ji bo ku şansekî bide aştiyê agirbest û lan kir. Ev agirbest ji hêla derdorê demokratik û aşixwaz bi dilxweşî û coşeke mezin hate pêşwazîkirin. Lê dewleta tirk helwesteke neyinî û tund nîşan da. Di amadekarên çalakiyên aştiyê bi êrîşen tund ên hêzên dewletê re rû bi rû man. Di van çalakiyan de gelek kes hatin binçavkirin û gelek jî birîndar. Lê dîsa jî li gelek bajarê Kurdistanê û Tirkîyeyê çalakiyên girseyî pêk hatin. R.3

Hevpeyvin: F. Bilge: Her çand bi sere xwe wêneyek e - R.8-9

Civakî: Çarşema Sor - Rüpel 4

Vedat Aydin: "Divê em nasnameya neteweyî derxin pêş" - R. 6

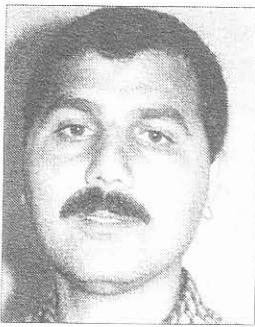
Nûcê: Azadiya Welat xwe gihand nava dilê Welêt - R. 16

Mahmut Kılınç: Aştîxwazî ji xwe bawerî ye R.5

Osman Özçelik: Roja Aştiyê R.13

Serkan Brûsk: Kurd êdî di pêçekê de hiltê R.7

Lerzan Jandîl: Roja Aştiye R.11

SAMİ TAN

Tevî hemû êrîşen şerxwazan jî dê teqez dê hin gavên ber bi aştiyê bêñ avêtin. Xebatêñ bisazîkirina çand û zimanê kurdî dê avêtina gavên ber bi aştiyê hêsanîr bike.

Ji bo aştiyê sazîbûna çand û zimanê jî pêwîst e

Roja 28'ê gelawêjê ji bo vekirina Nûnergeha Azadiya Welat a Amedê em cûn Amedê, vekirina nûnergehê bi coşke mezin pêk hat. Hemû derdorêñ welatparêz bi şaxvedana Azadiya Welat kêfxweş bûbûn. Heta gelel kesî da zanîn ku berpirsêñ Azadiya Welat di avêtina vê gavê de gelekî dereng mane.

Gelê Amedê bi çavê kana çand û zimanê kurdî li Azadiya Welat dinihêre. Ne tenê jî Azadiya Welat, ji hemû saziyên neteweyî yên metropolan daxwazên wan hene. Di dema serdanêñ me yên bo saziyên neteweyî de her kes li ser vî alî ratiwestiya û daxwazên li ser perwerdekarîye dihatin zimanê. Bi taybetî daxwaza pirtûkên perwerdehiya zarokan û derxistina ferhengekê li pêş in. Çi dema ku li ser ziman û çanda kurdî devê mijarê vebû, ev daxwaz û hêvî jî hatin zimanê. Her kes li hêviya berhemêñ bi kurdî ne ku rê li ber aşimîlasyonê bigirin. Çi kesê ku me pê re hevdîtin kir, pirsa ferhenga ku dê İnstîtûya Kurdî ya Stenbolê derxe kir û xwest ku

di zûtirîn katê de ev ferheng bigihêje ber destê wî/wê.

Digel ku her kes bi pêwîstî û girîngiyo rojnameyê hesiyaye, lê hinek rexne jî li zimanê rojnameyê têne kirin. Li gorî hinek xwendevanêñ rojnameyê zimanê nivîsêñ rojnameyê gelekî giran e û tê de peyvîn soranî pir in. Heta jî me hat, me bersiva rexneyan da. Lewre hinek rexneyen wan di cih de bûn, lê hinek jî ne di cih de bûn, ji ber cudatiya devokan bûn. Tê zanîn ku gelek kes çi peyvîn ku di devoka wan de nîn in, wekî peyvîn soranî û kirmancikî bi nav dîkin û bi vî awayî jî xwe jî berpirsiya hînbûna wan didin alî. Di guftûgoyen me de jî derket holê ku gelek peyvîn ku xwendevanêñ me wekî peyvîn soranî bi nav dîkin, di devokan cur bi cur ên kurmancî de hene.

Li aliye din me jî ji wan xwest ku nûnergehê wekî dibistanekî bi kar bînin, bêñ nîqaşen xwe yên li ser ziman li vir bikin û berhemêñ xwe li wir binivisin. Ji bo vê yekê pêdivî bi pirtûkxaneyeke dewlemend heye, divê hemû saziyên

neteweyî di vî warî de bibin alîkar da ku ev daxwaz pêk were.

Daxuyaniya Serokê Cişî yê PKK Abdullah Öcalan hêviya gel a ji bo aşti û azadiyê bilind kir. Di wê daxuyaniyê de jî derket holê ku tişte ku me ji tîrkan cuða dike çand û zimanê me ye. Tevî hemû êrîşen şerxwazan jî dê teqez hin gavên ber bi aştiyê bêñ avêtin. Ji niha ve divê em bingeha perwerdehiya bi zimanê zikmakî bavêjin. Jixwe heke em saziyên xwe yên çand û hunerî û perwerdehiye ava bikin, li dijî saziyên da girkeran wekî alternatif derkevin holê, em dê karibin hest û ramanê dagirker ji serê gelek mirovîn tirk jî derxin. Ev yek dê avêtina gavên ber bi aştiyê hêsanîr bike. Lewre hê jî gelek tirk me wekî gelekî cuda û serbixwe nabînin, hê jî zimanê me wekî zimanekî nûjen nayê dîtin. Heta gelek kurd jî hê negîştine vê baweriye. Zimanê kurdî wekî zimanekî xwecihî û folklorîk dibînin. Heke em karibin vê bîr û baweriya çewt biguherînin, dê aşti bi hêsanîr pêk were.

'Zekximkirina şer teqeza aştiyê ye'

A. KAHAR AKSOY- MAHMUT YILDIZ

Ser û aşti çiqas dûrî hev bin hew qas jî nêzîkî hev in. Ev hev û din temam dîkin. Ew sedem û ençama hev in. Şerîn çin û gelên bindest taybetî, raman hesten baş derdixin holê, yên geamar û qirêj jî, dikujin û ji holê radikin. Dema ku çin û gelên bindest vîna xwînxwar û kedkaran neşikînî tu car aştiyê nabînin. Wekî ku Gilgamêş ji şerî Zagros û Cûdi angò ji kurê Gütîyan Enkîdû re gotiye: "Yên ku şer di nîvî de bihêlin, nikarin bigihêjin aştiyê." Serok vê rastiyê bi vî awayî tîne zimanê: "Zeximkirina şer misogerkirina (garanti) aştiyê ye."

Ser çawa ku ji hemû çin û gelên bindestan re girîng e, ji me re jî pêwîst e.

"Li Kurdistanê şer, dayika hilberînê ye." (SP) Lewre, me xwe bi vî şerî ji zingar û qirêjîya hezar salan paqîj kiriye û em hîn jî paqîj dîkin. Bi vî şerî heqaniyetê me xwe nas kir, gewhera neteweyî, civakî, çin û mirovî bi me re çebû û her roj ev zêde dibe. Em bi şer, xwe diafirîn, xwedî raman, hest û jiyanîke pak dîkin.

Belê, qirêj û gemara li ser me û li welaî me, ançax bi şer û xwînê bê paqîjîrin û şûştin. Ji xeynî xwîn, xwêdan û kedî tu tiş nikare me bişo. Bêguman em aştiyê dixwazin. Lî em aştiya ku hezar carî ji mirinê xerabtir e, naxwazin."

(SP)

Ji bo aştiyeke birûmet em şer wekî a-

girê Zerdeş gur dîkin û Ahûra Mazda kêfxweş dîkin. Em wekî Gilgamêş Ûnîkîdû serê Humbaba difirîn, zora fen û fûtîn İlûna Xwedawen dîbin. Em şerê hezkirinê yê İsa dimeşînîn û gotina Zerdeş rehber digirin: "Li hemberî xerâbiyê li ber xwe bidin." Dijminê me şeqamekî li me bixe, em ê duduyan lê bixin. Heta iro Komara Tirk, xwe "aşfîxwaz" da xuyakirin. Ji bo vê yekê, gotineke Mustafa Kemal a demogojîk jî he-

sekine. Wekî ku gelê me jî gotiye: "Zor zane, zér zane, devê tifinga mor zane." Çimkî hetanî ku ev pergala mîtinger û kapîtalîst-împeryalist wekî Nînovayê neyê hilweşandin, aşti jî nayê. Ji bo ku serdesten pergale, jiyana xwe bidomîn û xwe li ser piya bihêlin, bi bîrdozî, bi çandî û biharkirina ajoyan mirovan dilewitîn û bêvîn dihêlin. Ji bo vê yekê şerî mezîn di vî alî de dom dike. Ji xeynî vê jî teknîk û navgînê ragihandînê hîn bêhtir bi pêş ve dîbin, ze-ximtir dîkin û li gorî berjewendiyê xwe bi kar tînin.

Bi vê jî namînin. Bi dehan, bi sedan bi navê 'aştiyê' sazgehê 'demokratîk' ava dîkin ku hem aştiyê bi çin û gelan çewt didin famkirin û hem jî xwe bera nav dûgelîn ku sererd û bînerdê wan dewlemend e, didin. Bi van sazgehan bi navê 'nûjentî' û 'alîka-riyê', sinc û çanda gelan dejene-

re dîkin, dilewîşînîn ku mirov û gel bibin biyaniyê şexsê xwe da ku împeryalîzm bîbe serdestê hemû cîhanê.

Wekî din jî împeryalist û bi taybetî jî Dewletîn Yekbûyi yên Amerîkî, bi navê 'hêzîn aştiyê' ji hêla leşkerî ve êrîş dîbin ser gel û dûgelîn ku li hemberî van polîtîkayen xwe yên qirêj jî gelê tirk veşartine. Bi têkoşîn û şerî me, rûyê serdesten tirk û reş û tarî û wekî qîra Îlihe derketiye holê. Bi taktîkîn Partiyê yên aştiyê ev rastî hîn bêhtir derdikeve holê. Ji aştiyê pir ditîrsin. Ji ber vê yekê aşfîxwazan gulebaran dîkin.

Belê, aşîf û şer encam û sedemîn hev in. Şer, aşîf ji holê rakiriye, bêguman şerî şoresgerî wê aştiya mayinde bîne û wê di nav gerdûnê de komara mirovîyê ava bike.

Ferhengok

amûr: alet, hacet
agirbes:
şer-rawestin
alozî: tevîhevî
arîk: ji aliyê
hundîr ve ban
Bejnbihust: cûce
(mecazi)
bermallik:
gêzî, melkis
berfok: dehfdêra
berfê
berbihêr: jêhatî
berevanî: parastin
berxerc: kesê
îsrafkar
Dilsoz: Dilpak,
sadiq
çivang:
fitlok, viraj
destnîgarî: Nîşan
(dawet)
dîmen: menzere
dîtbârî: görsel
fîrk: kîramp
gerguhêz: dervazî
gawer: hêstir, qan-
tir
geliêrî: anonim
gêjgerînek: gêjik,
girdap

Hêwirze: tevli-
hevî, qêr û hewar
karpêt: betanî
lêker: fiil
meçêtir: cin, perî
negerguhêz: ned-
ervazî
pêgermok: volta
pêgermok
gerandin: volta
avêtin
pertal: qumas
pertafkirin:
veciniqîn
pirjimar: çogul
ricimandin:
şermezarkirin
serdanpê: tevayî,
komple
sîwan: şemsî
suhurandin-sivi-
randin: tecawiz
taqrîf: fîlik
wane: ders
wînesaz: ressam
xurîfîn: bunamak
yekhejmar: tekil
zanko: fakulte
zembelîk: buz
salkımı
zîrek: jîr, jêhatî

ye û serdesten tirkî benîştê ere-
ban di devê xwe de dicûn: "Li welat aş-
ti, li cîhanê aşti" Hemû dinya zane ku
nîrîna karwaniya serdesten tirkan, "Li
welêt şer, li cîhanê şer" e. Lî bi rastî
gelê tirk di vê warî de hatine xapandin.
Hemû polîtîkayen xwe yên qirêj jî gelê
tirk veşartine. Bi têkoşîn û şerî me, rûyê
serdesten tirk û reş û tarî û wekî qîra
Îlihe derketiye holê. Bi taktîkîn Partiyê
yen aştiyê ev rastî hîn bêhtir derdikeve
holê. Ji aştiyê pir ditîrsin. Ji ber vê yekê
aşfîxwazan gulebaran dîkin.

Bêguman aştiyeke birûmet em şer wekî a-

PKK'ê bi agirbestê, dewletê bi êrîşan bersiva Roja Aştiyê da Aştiyê ziravê dewletê getand

Îsal berî Roja Aştiyê, Serokê Giştî yê PKK'ê Abdullah Öcalan agirbest û lan kir, lê dîsa êrîşen hêzên dewletê yên li ser aştîxwaz û azadîxwazan kêm nebûn. Li seranserî bakurê Kurdistan û Tirkîyeyê hêzên dewletê rabûn ser ta-panê, bi sedan kes hatin girtin û bi dehan kes birîndar bûn. Lê vê yekê ji coş û bîryardariya gel tiştek kêm nekir.

Berî vêga bi 51 salî Artêşa Naziyan Polonya dagir kir. Ji hingî heta vê gavê Roja 1'a Rezberê ji aliye Dewletê Yekbûyi ve Roja Aştiyê ya Cîhanê hate îlankirin. Mixabin ji wê rojê heta iro tiştek neguherî. Dîsa li havîrdorê cîhanê şer didomin, gelên mazlûm di bin tanq û panzerên dewletê im-pêriyalist de têr perçiqandin. Li gel vê yekê ji, gelên mazlûm bi dar û beran bi kevir û amûrên seretayî li dijî çekê modern ên şer sîng dane hev û li ber xwe dan.

Li bakurê Kurdistanê û Tirkîyeyê ji sala 1984'an heta vê gavê li dora 4050 hezar mirovî hatin kuştin, 3-4 hezar gund hatin şewitandin, 3-4 mîlyon mirov ji cih û warê xwe koçî cihêن cur bi cur hatin kirin. Ji ber van yekan dewleta Tirkîyeyê ji aliye Dadgeha Mafêni Mirovan a Ewrûpayê ve hate sizandin. Ji ge-lek aliyan ve sûcê dewleta tîrke hate sel-mandin. Lê belê li gel van tiştan, hê ji pesnê xwe bi demokratbûna xwe û bi dadyarbûna xwe dide. Ji sala 1993'yan heta niha sê caran ji layê PKK'ê ve agir-best hatiye daxuyandin. Lê belê dewleta tîrke carekê ji bersiva agirbestê neda û agirbestê yekalî dom kir. Îsal ji dîsa ji aliye Serokê Giştî yê PKK'ê Abdullah Öcalan ve agirbest hate daxuyandin. Öcalan daxuyaniya vê bîryarê roja 28'ê me-ha gelawêjê di bernameyeke MED-TV'ye de kir û da zanîn ku agir-best ji roja yeka rezberê yanî roja aştiyê ya li cîhanê şûn de dest pê dike. Serokê Giştî yê PKK'ê Abdullah Öcalan diyar kir ku, ew dixwazin fersendeke din bi-din aştiyê. Piştre ji da xuyakirin ku hin-tiştîn bingehîn hene; yek ji wan ji naski-rina nasname, çand û hunera kurdan e. Serokê PKK'ê gotina xwe wiha do-mand: "Divê herkes ji bo vê yekê xebatê bike. Pêwîst e kurd ji di nav wê avahiyê de bibin xwedî daireyekê. Kurd hew bi nobedariya devê deriyê wê avahiyê qayîl in. Eger di wê avahiyê de daşreyek li para kurdan nekeve, ji mecbûrî be kurd ji dê avahiyekê xwe daimezrin." "

Piştî ilana agirbestê êrîşen dewleta tîrke

Dewleta tîrke beriya Roja Aştiyê û di Roja Aştiyê de jî rûyê helwesteke tund li hemberî çalakiyêna aştiyê nîşan da. Li çar aliye Tirkîyeyê çalakiyêna bo aştiyê hatin astengkirin. Bi hezaran mirov hatin binçavkirin, dewletê her cih berî roja yeka rezberê xiste bin destê xwe û sefe-ra dolmîşê gundan hate qedexekirin. Ke-tin û derketina nav bajarê Kurdistanê ji aliye waliyan ve hate astengkirin. Li her

cihî rewseke ji rewşa berê awartetir hate îlankirin.

29.8.1998 Stenbol: Dewletê êrîş bire ser dayikên şemiyê û nêzîkî 200 kes bi awayekî hovane hatin binçavkirin. Di nav yên ku hatine binçavkirinê de Ercan Kanar, Osman Baydemir û Eren Keskin ji hebûn. Di dema binçavkirinê de ji nav girse sloganêni wiha bilind bûn: "Bijî biratiya gelan!", "Silahlar yerine ateşkese cevap verilsin!"

29.8.1998, Stenbol: Bi piştgiriya HADEP, İHD, EMEP, DBP, KESK, ÖDP, DISK û Réxistinê sivil ên civakî çalakiyêke bi besdariya nêzîkî 15 hezar kesi li Bakırköya Stenbolê hate lidarxitin. Di çalakiyê de rîveberên partîyan û sendiqeyan li ser aştiyê û pêwîstiya wê axivîn. Hate diyarkirin divê di zûtîrîn katê de dewlet bersiva agirbesta ku ji aliye PKK'ê ve hatiye îlankirin bide. Çalakî bi stranê komên muzikî qedîya. Sloganêni wiha hatin qîrandin: "Sorun siyasi çözüm de siyasî!", "Bijî biratiya gelan!", "Bu savaşı Kürt ve Türk halkı kazanacak!", "Bijî Serok Apo!"

31.8.1998 Stenbol: Serê sibehê di sa-let 11'an de polisan êrîş bir ser heyeta ku wê ji Stenbolê ber bi Amedê ve birê bi-keta. Nêzîkî 20 kesi birîndar ketin, 165 kes ji hatin binçavkirin. Di nav de Cigire Serokê Giştî yê HADEP'ê Bahattin Günel, Endamê PM'yê M. Emin Altun, Se-rokê HADEP'a Stenbolê Mahmut Şâkar, Cigire Serokê Giştî yê İHD'ê Parêzer Osman Baydemir, Eren Keskin, Serokê İHD'ya Stenbolê Ercan Kanar,

Xwediye Azadiya Welat M. Nuri Karakoyun û rîveberên partîyen EMEP, ÖDP û KESK'ê ji hebûn. Pişti bûyerê berpîrsê hemû saziyên demokratik gi-hîştin hev û di bin serokatiya İHD'ye de daxuyaniyeke çapemeniyê dan. Di daxuyaniye de helwesta dewletê hate şermezarkirin û hate diyarkirin ku dewlet ji aştiyê ditirse.

1.9.1998, Stenbol: Heyeta aştiyê der barê Midûrê Ewlekariyê yê Stenbolê Hasan Özdemir û cîgîrên wî Ercüment Yılmaz û Hüseyin Arpacı de li Adliya Sultanahmedê bo dozger daxwaza ta-wanbaryê kir. Heyeta ku ji HADEP, İHD, KESK, ÖDP, SineSen û ÖKD pêk dihat, pişti ku daxuyaniya tawanbaryê da serdozgerê komarê yê Stenbolê Ferzan Çitici, daketin xwarê û li devê deri daxuyaniyeke çapemeniyê xwendin. Di daxuyaniya ku ji aliye Ercan Kanar ve hate xwendin de hate diyarkirin ku Hasan Özdemir, Ercüment Yılmaz û Hüseyin Arpacı bi xwe fermana êrîş dane. Van kesan qanûna 23. mafê rîwîtiye û qanûnen derbirina ramanan a bi xala 2526 binpê kirine. Ji ber wê yekê wan xwest ew kes di zûtîrîn katê de ji kar bêñ dûrxistin.

1.9.1998 Stenbol: Derbarê aştiyê de li Bakırköy, Kadıköy belavok hatin belavkin. Li ser vê yekê gelek kes ji aliye polisan ve hatin binçavkirin.

1.9.1998 Stenbol: Ji aliye Platforma Şubeyen Stenbolê yê KESK'ê ve li Taksimê çalakiya 'Zincîra aştiyê' hate pêkanîn. Piştre daxuyaniyeke çapeme-

niyê hate xwendin. Di daxuyaniye de hate diyarkirin ku divê her kes li dijî vî şerî raweste. Girseya kurd sloganêni wi-ha avêtin: "Bijî biratiya gelan. Em jin in aştiyê dixwazin. Divê bersiva agirbestê bê dayîn."

Digel vê yekê li bajarêne weki İzmir, Edene, Mersin, Konya, Kırşehir, Edirne, Bursa, Manisa û Çanakkale ji êrîş pêk hatin, lê belê ligel her tişî pîrozbahî hatin kirin û di hemûkan de bo dewletê, banga şerawestandinê hate kirin. Roja yeka rîzberê gelê Amêdê ji aliye polisan ve kete bin ablûkayê. Platforma Demokrasiyê ya Amedê xwest ku daxuyani-yeke bike lê polisan êrîş kir. Nêzîkî 500 kesi xistin binçav û gelek kes ji birîndar kirin.

Dîsa di heman rojê de polisan li Sêrtê êrîş bire ser gel. Konvoja Platforma Demokrasiyâ Gel ku wê ji Semsûre biçuya Amedê hate astengkirin. Digel wê kon-voja ku ji Elîhê ber bi Amedê ve bi rê ket ji aliye polis û timen taybet ve hate sekinandin. Nasnameyên wan hatin des-teserkirin. Pişti ku du saetan ji aliye polisan ve hatin sekinandin, girseyê bi go-vend û sloganan dawî li pîrozbahîyê xwe anî. Li Rihayê ji heyeta ku dê biçuya Amedê li otogarê kete bin ablûkaya polisan û nehiştin biçin Amedê. Li Melletiyê ji aliye 400 kesi ve çalakiya aştiyê hate lidarxitin. Li HADEP'a Dêrsimê ji çalakiya aştiyê ji aliye 1000 kesi ve bi sloganê bijî biratiya gelan hate pîrozki-rin.

Cejna pîroz a gelê êzîdî

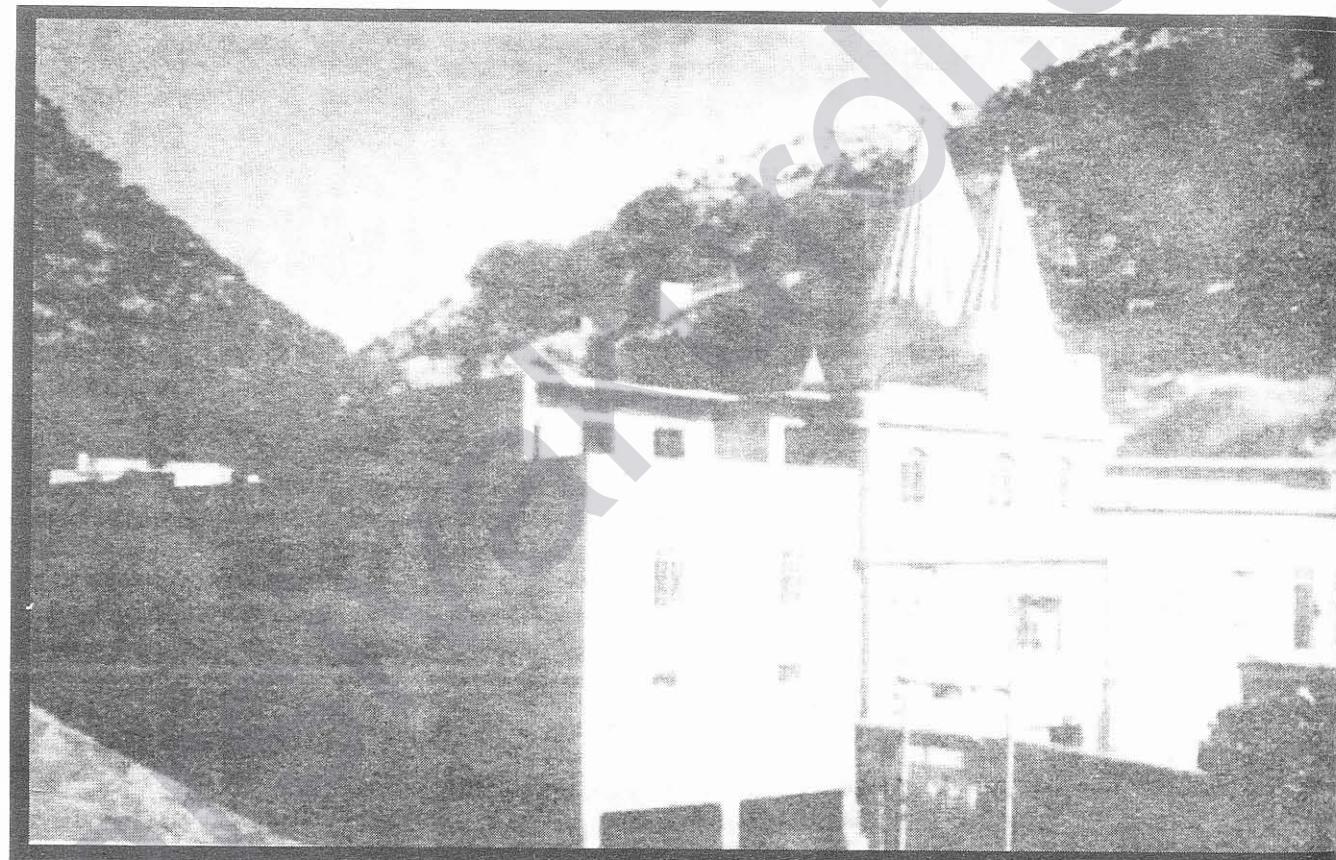
Çarşema Sor

→ Cejna sersala êzîdiyan dikete çarşema yekê nîsana rojhilatî, li dûv mîtolojiya êzîdiyan, xwedê her sal mîlyaketeke dişîne erdê. Ji bo ku nîsana sîstema xwezayî û jiyanê biparêze. Êzîdî, piştî gelek duayên xwe dibêjin. Wekî mînak: Ya mîlyaketê bersalê, tu me biparêzî, ji qedayê, ji belayê. Vê carê bi hatina vî mîlyaketê re erd dixemile, şahî û cejn têñ kirin.

Encama karesat, malwêranî û asîmîlasyonâ ku bi serê êzîdiyan de hatiye, di direjîya salêñ pirsextêñ derbasbûyi de veşartî ne. Egerên vê çewsandinê hem neteweyî hem jî oli bûn. Ji ber hindê ci dokûmentenê nivîskî li cem êzîdiyan nemane ku bi durustî mîjûya cejn, tewaf, rê û resmîn xwe yên olî destnîşan bikin an ramana wan şîrove bikin. Yêñ ku li cem êzîdiyan mane hejmarek teksîten bi devkî ne ku di sînga pîremêran de hatine parastin. Di hindek lêkolînan de ne ku dokûment bi tenê gîrîng in, belku gelek tiştîn din ên mîtolojî, erkolojî û meydanî mîna şûnewar, rê û resman heta dawiyê giranbuha û girîngiya wan heye. Her lêkolînek prensîbêñ wê yên teorîk û pratîk hene. Rast e, êzîdiyan tu dokûmentenê nivîskî nehîstine, lê mîtolojiyeke taybet û balkêş heye. Eger mirov digel a miletêñ kevn ên hevdemî wan hevber bike, gelek tiştî dê wekî hev bin. Heta radeyeke baş, şîrove û raman dê eßkere bibin. Da ku ji babetî dûr nekevin.

Cejna sersala êzîdiyan dikete çarşema yekê nîsana rojhilatî, li dûv mîtolojiya êzîdiyan, Xwedê her sal mîlyaketeke dihinere erdê. Ji bo ku nîsana sîstema xwezayî û jiyanê biparêze. Êzîdî, piştî gelek duayên xwe dibêjin: Ya mîlyaketê bersalê, tu me biparêzî, ji qedayê, ji belayê. Vê carê bi hatina vî mîlyaketê re erd dixemile, şahî û cejn têñ kirin. Li cem êzîdiyan gotinek heye, dibêjin: "Melekzêñ hate xwarê, deng kir li beharê, ne li hêre bigire, bera çiyayê Şengarê. Li dor bîr û baweriyêñ êzîdiyan; nîsan bûka hemû mehan e û mîlyaketeke xwedê tê de zewicîne, ji ber hindê jinanîn heram e di vê meha pîroz de."

Lêkolînerê şûnewaran ê frensî Kontîno di pirtûka ya bi navê "Jiya-

na rojanê di welatê asûr û babîlan de" (çapa duyemîn a wergera erebî, Baxda, 1978) ji bo vê cejnê li cem asûrî û babiliyan dibêje: "Ji pêxemetî (şexmeratî) jinanîna pîroz (muqedis) di vê meha pîroz de li perestgehan hindek nivêş rê û resmîn surîşti (xwezayî) dihatin kirin. Cotekî ilaheyen ev kar encam didan, yan jî dû kahînê navsere her bo nimûne bi vî karî radibûn." Her wisa lêkolîner Georg Ro di pirtûka bi navê "Iraqa kevn" (çapa duyemîn a wergera erebî, 1986) de dibêje: "Bi rengîkî giştî tê pejiradin ku her dewlettek şaristanî bi rêka jinanîna ku pîroz ji zêdebûna berê (verêja) xelk, terş, dexl û danê xwe piştrast dibûn. Ev jinanîna li bihara hemû salan bi şahî û xweşî bi bîr dihat."

Dîsa dibêje: "Li behara her sal Babîl bo miletê Sumer û Akad wekî bîhuştê bû, çavêñ her kesî bi direjîya yazdeh rojan li rê û resmîn ku li paytextî dihatin gîran, diman. Hêvî û miraza her hemwelatiyekî Mezopotamyayê pêve girêdayî bû. Te-

wafêñ êzîdiyan ên ku niha li her gundekî kirin. Bi direjîhiya nîsanê û şahîyê qarnawala biharê li bajarê Musil ji paşmayêñ van şahîyananê yên ku. Ro bahs dike êzîdî dibêjin: Kolandina axê di vê mehê de heram e (ji bilî mirî veşartinê), ji ber ku erd avis e." Li ser vê çendê Kontîno dibêje: "Di koka xwe de ev cejna xwezayîb û, bi du rengan xuya dibû. Rengê yekemîn; şîngîrandina surîşti ye li ser mirinêñ hemû tiştîn jîndar. Yê duyem; şahîgêran a surîşti ye ku wergera jiyana her tiştî jîndar. Êzîdî di vê cejnê de, ji alîkî ve kîfî dikin û ji aliyêñ din ve jî, miriyêñ xwe bi bîr tînin. Ëvara cejnê her malek nanekî taybet dipêjin ku jê re dibêjin; "sewuk". Piştî ku her hejmarekê ji wan sewukan bi navê miyyîkî xwe bi nav dikin, li ser malêñ derdora xwe belav dikin. Digel seheriya vê cejnê ber bi goristanan ve diçin û xwarîna xwe li wir dixwin. Her girêdayî layanê (aliyê) surîşti di vê cejnê de êzîdî roja cejnê li nav zeviyêñ xwe digerin û qaçikêñ hê-

kên rengewreng li nav çandiniyê xwe belav dikin. Mastê roja cejnê dikin hevanê (hêvînê) xwe ji bo mu salê. Berî ku roj derkeve di hemû malan ser deriyêñ xaniyê xwe bi kulîlkîn nîsanê û qaçikê hêkîn rengîn xemilandibin.

Êzîdî hurmet, rêzgirtin û xemîlandina jiyana bi rengewreng kirin hêkan der dibirin, çîma hêk bo vî merhemê hilbijartine? Bersiv: Gelek bi şîweyekî kurt; ji ber ku hêjêderka hebûnê ye û her tiştî ji hêkdest pê dike. Ji vê cejnê re dibêjin Çarşema Sor û ji sercem cejnêñ di yên êzîdiya mezintir e. Ëvara wê Laleş qewl û qesîdeyêñ olî têñ xwendin, çirayeke mezin hildikin her perestgehek yan nîsana babçakekî ku li Laleş cih girtî, fitîlekî li ser vêdixin û digel roj perêñ xwe dihêle û ava dibe. Li geliyê pîroz dîmeneke fantazî durust dibe û dîkarnavalra rengan

Rêzimanê kurmancî

- Wane 28 -

SAMÎ BERBANG

Çirokiya dema boriya têdeyî

Ev dem, demeke hevedudanî ye. Di gel raya dema borî, bi alîkariya lêkerê bûn pêk tê. Wekî mînak em raya lêkera ketin; "ket" bigirin, dîsa raya dema borî ya lêkera bûn; "bû" bînin dawiya wan dê dirûvê çirokiya dema boriya têdeyî ya lêkera ketin; "ketibû" derkeve holê. Li gorî kesê di bin bandora wî karî de dimîne mirov dikare cînavka pêrebestî bîne dawiya wê. Bo zelalkirina mijarê mirov dikare çend mînak bo mijarê bide.

Bo lêkerên gerguhez

*Min nan xwaribû.
Te kevir avêtibû binê bîrê.
wî ez biribûm zozanan.
Me kulik danibûn ser gorê.
We dar biribû.
Wan erd kolabû.
Bo lêkerên negerguhez
Ew heta sûkê mesiyabû.*

Ez hatibûm mala we.

Hûn çûbûn bajêr.

Balafir pir bilind firiyabû.

Pelgân daran weşiyabûn.

Dema boriya dûdar

Ev dem bi alîkariya qertafî /-(iy)e/ (bo yekjimaran) û /-ine/ (bo pirjimaran) û raya dema borî pêk tê. Ji bo vê demê jî em lêkera ketin hildin dest. Gava qertafa /-iye/ bi dûv raya dema borî "ket" bê xistin, dirûvê dema boriya dûdar a lêkera ketin; "ketiye" bi dest dikeve. Ji bo vê demê çend mînak pêwîst in.

Bo lêkerên gerguhez

*Min kinc şûstine.
Te heval dîtiye.
Wî mirov kuştine.
Me nan kiriye
We fêkî firotine.
Wan mala zilmê rûxandiye.
Bo lêkerên negerguhez
Ez hilkişîme ser Pira Malabadê
Tu negîhiştiyî min*

Ew bi lez nameşe.

Çivik bilind nefirine.

Mirovek ketiye erdê.

Darekê pelgân xwe weşandine.

Çirokiya dema boriya dûdar

Ev dem jî mîna çirokiya dema boriya têdeyî, bi qertafa ku tê dawiya dema boriya dûdar ji wê vediqete. Bo nimûne, çirokiya dema boriya têdeyî bo lêkera xwarin "xwaribû" ye. Çirokiya dema boriya dûdar a vê lekerê "xwaribûye" ye. Çend mînakî li ser vê demê jî mirov dikare wiha rêz bike:

Bo lêkerên gerguhez

*Min pirtûkek xwendibûye.
Heval ez dîtibûme.
We werîs berdabûye.
Me hûn êşandibûne.
Wan bar kişandibûye.
Bo lêkerên negerguhez
Tu ji welet hatibûye.
Em ber bi wan beziyabûne.
Ew ji ber dijmin reviyabûye.
Gund şewitibûne.*

Dema boriya berdest

Ev dem bi alîkariya qertafa dema niha /di-/ û raya dema borî pêk tê. Dema mirov qertafa dema niha bide ber raya dema borî ya lêkerekê dê dirûvê wê yê dema boriya berdest derkeve holê. Hindêk wê wekî çirokiya dema niha jî bi nav dîkin. Bo nimûne dema em qertafa dema niha /di-/ bidin ber raya dema borî ya lêkera çûn; çûyê dê dirûvê dema boriya berdest "diçû" derkeve holê. Bo têgihîştina mijarê bi awayekî zelaltir pêwîst bi çend nimûneyen din heye.

Bo lêkerên gerguhez

*Elî mala xwe dişüt.
Remezan rojiya Remezanê digirt.
Dînekî kevirek diavêt bin birekê.
Wan ji bajêr gelek tişt dianîn.
Zinê hevala xwe nedidit.
Zozanê gul diçinîn.
Remo nîsk li zevî diçandin?
Bo lêkerên negerguhez
Ew di cihê xwe de nediliviya.
Hûn ji gund diçûn bajêr.
Hinek mirov ber bi me dihatin.
Ew li ber qeraxa çem rawestîyan.
Kes bi wan ewle nedibû.
Daran pelgân xwe diweşandin.*

Astîxwazî ji xwe bawerî ye

MAHMUT KILINÇ

Raja ku min ev nîvîs dinîvisand, 1'ê rezberê bû û agirbesta ku Serokê PKK'ê diyarkirî dest pê kiribû. Wekî ku tê zanîn, 1'ê rezberê Roja Aştiyê ya Cîhanê ye.

Di yekê rezberê sala 1939'an de, Naziyan êrîş bir ser Polonyayê û Şerî Cîhanê yê Duyemîn dest pê kir. Pişî ku şerî cîhanê yê duymîn dawî lê hat, Neteweyen Yekbûyî, ji bo bîranîna wê êş û tahribatê, ku di şer de ji 50 milyon insan hatibûn kuştin, dîsa di yekê rezbera sala 1946'an de, ew roj bi wekî "Roja aştiyê ya cîhanê" bi nav kir. Ji wê rojê vir de, yekê rezberê ji hêla kes û hêzên aştiwaz ve tê pîrozkirin.

Her dem jî aşti pîrozbahî ye. Di dinê de gelek şer derketine û demekê ajotine, lê di dawîyê de aşti jî pêk hatiye. Tu şer, heta hetayê najo. Bingeha aşti ye; naskirina maf û hiqûqê û lihevkirin e. Divê, ji bo çareseriya hemû pirsgirêk û astengan, riya mirovahî aşî dest pê bike. Mixabin hê jî di dinê de, hinek dewlet naxwazin, dev ji hemû polîtikayê xwe yên tehdîkar û şerxwaz berdin. Lê rastîyek ji heye; heçî çiqas bes neke jî, iro dengê aşti û hiqûqê berztir dibe. Hêzên aştiwaz û tevgera sivil ya civakan li dijî êrîş û dagiriyê, ji berê bêtir helwesta xwe xurt dîkin.

Ancax, hinek dewlet jî, di riya şer û xirabi-

yê de israr dîkin. Mixabin ji wan yek jî dewleta tirk e. Ev dewlet dixwaze pirsgirêkî Kurdistanê û her wiha hemû pirsgirêkî xwe, bi şer û tehdîtan çareser bike. Eger ev çareserî be!

Di vê roja pîroz de, du bûyer qewimîn û wan bûyeran polîtikaya şerxwaz a dewleta tirk, careke din da dest. Li hemberî agirbesta PKK'ê rayedarên dewleta tirk, mesajên ji aştiyê gelek dûr belav kirin. Agirbest, derfetekê gelek bi qîmet e, lê naxwazin bi kar bînin. Bûyera din jî, li Kibrîsê û bi Dengtaş ve, biryara Kibriseke konfederasyon hate girtin. Bi rastî ev biryar jî, li dijî gelê rûm û dewleta yewnan ûlan kirina şer e. Di Roja Aştiyê de, destê kurdan ê aştiyê nehate girtin; dîsa bêhna xwîn û barûtê, bi mesajên rayedarên dewleta tirk ve tevlî hev bûn.

Serokê PKK'ê, di vê sala dawî de, ji bo ku aşti pêk were, daxwazên partiya xwe gelek nerm û kêm kirin. Hinek daxwaz bi paş ve kişandin. Heta dibêje: "Bila artêşâ tirk wekî iro di Kurdistanê de be, lê divê êrîşan neyine ser hêzên gerîla." Û dîsa dibêje: "Em ne li dijî dewleta tirk in, lê divê ew dewlet nasnameya gelê kurd di zagonê xwe de bipejirîne."

Daxwazên ku Serokê PKK'ê di konferansa MED-TV de anîn zimên, daxwazên kurdan ên herî asgarî bûn. Bi rastî ev pêvajoya ku hinek daxwaz bi paş ve têne kişandin, hinek derdorê kurdan jî dilteng dike. Lê, ew fedakarî hemû ji bo aştiyê ne. Ma hê ji kêmter mirov ci bixwaze?

Li hemberî van daxwazan, rayedarên dewleta tirk ci got?

Serokwezîr Mesut Yılmaz dibêje: "Bira werin teslîmî dewleta tirk bibin." Qey dibêje

edaleta çeteyan hê baştir nabe? Cîgirê wî Ecevit jî dibêje: "Em li gel terorîstan tu peywendî çenakin." Serok Fermandar Hüseyin Kîvrîkoğlu jî wekî wan dibêje: "An werin teslîm bibin, an jî hemû mirovên xwe ber hev bike, ji welat derkevin herin." Her dem, destê kurdan ê bo aştiyê, an wekî "terorîstî", an jî wekî "esqiyatî" hatiye binavkirin. Ji ber wê şerxwaziya dewleta tirk, heta iro pirsgirêkî Kurdistanê bi rû û reçekîn siyâsi nehatiye çareserikrin. Iro jî, niyeta wan ku bi aştiyê çareserikrin tune ye. Em dizanîn ku, aştiwazî ji xwe bawerî ye. Ev dewlet jî bawerî ji xwe tune ye.

Her çiqas bê gotin ku mesajên biratiyîye jîkurdan re dişinîn jî, ew derew û dirûtî ye. Fêla dewleta tirk her dem jî, ji bo gelê Kurdistanê tarî û gemari ye. her dem bi çavekî xulamî li kurdan nêriye. Van rojê dawîn Ecevit çû du cihan. Yek çû Erzincanê, gundê Başbağlar. Dema ku ronakbîrên alewî li Sêwazê hatin şewitandin, hinek kesan avêtibû ser Başbağlarê û Gund vala bûbû. Dewletê Gund ji nû ve çekir û gundi ketin xaniyên xwe.

Dîsa Ecevit, bi hezaran km. li dervayî Tirkiyeyê çû Bosna-Hersekê. Hem bi xwe re 30 milyon dolar bir da ku xaniyên xirabûyî yên wî welatî pê bêñ çekirin. Balê baş bidin dewleta tirk, ji bo gundiyan Başbağlar ku tirk in û ji bo boşnak an deh milyon dolaran pere serf dike û xaniyan çedike, di Kurdistanê de bi hezaran Gund xira kirin û şewitandin û iro jî ew hovîti didome.

Jî vê helwestê jî eşkere ye ku, dewleta tirk bi çavekî hemwelatî li kurdan nanêre. Aştiyê jî layiqî gelê Kurdistanê nabîne. Divê gelê kurd jî, li ser riya azađi bi irade û bîryardar be.

Birayê Vedat Aydin Weysi Aydin bal kişand ser gotina wî ya dîrokî

‘Divê em nasnameya

neteweyî derxin pêş’

Gava ku ji girtîgehê derket hevalên wî yên ji dema DDKO'yê û yên din dihatin ba wî, wan digot: "Êdî her tişt qedîya, divê her kes li mala xwe rûne." Lê Wedat wisa bersiv dida: "Îro ne roja derxistina nasnameya rêkxistinî ye. Pêwîst e em nasnameya neteweyî derxin pêş. Bila baş bê zanîn, ji bo dewletê nasnameya gelê kurd girîng e, ne ya rêxistinan. Hewce ye em bixebeitin û li hemberî êrîşen dewletê bi nasnameya Kurdistanî li ber xwe bidin."

Serokê Partiya Keda Gel (HEP) ê Amedê Vedat Aydin roja 5'ê tîrmeha 1991'ê ji aliyê qontrayan ve hate revandin û pişti wê bi du rojan li ser riya Mazra û Amedê laşê wî hate dîtin. Dewleta tirk heta niha jî wekî bêyêrên din derheqê kujerên wî de tu tişt ne gotine.

Bi boneya salvegera qetilkirina wî isal jî li gelek deveran jî bo şehîdê nemir gelek biran, semîner û hwd. pêk hatin. Yek ji biraninan jî ya li Izmirê hatibû lidarxistin bû. Em gotinê birayê Vedat Aydin Weysi Aydin ku di wê çalakiya biranîne de gotibûn diweşînin.

Birayê Vedat Aydin Weysi Aydin bi gişî piranî li ser hinek xisletên rêveberî û rewşenbîriya wî rawestîya û bi van gotinan dest bi axaftina xwe kir:

Di sala 1970'yi de li tu gundê Kurdistanê pirtük û rojname nedihatın xwendin. Di nava gel de mirovên xwende pir kêm bûn. Ez wê demê çar salî bûm. Lê wê demê li mala me bi sedan rojname û pirtük hebûn. Vedat ji bo xwendinê çi li ku bidîta dianî

malê û dixwend. Ji berê ve mirovekî lêkolîner û lêgerîner bû. Di wan salan de di nava DDKO de cih girtibû. Di nava wê tevgerê de her ku diçû derdikete pêş û taybetiyê serokatiyê digitin. Di nava DDKO'yê de yên ji wî zanatir jî hebûn, lê helwest û taybetiyê wî mîna yên serokan bû û bi berpirsi kar û barên xwe dikirin. Hêdî hêdi mirov di bin bandora wî de li hev dicivîyan. Ev pêvajo hetanî salên 1980'yi domiya.

Gava ku cuntaya 12'ê rezberê çêbû, bi hezaran mirovên kurd hatin girtin. Yek ji wan jî Vedat Aydin bû. Heta 84'an di Zindana Amedê de ma. Tê bîra min leşker hatin gund û ew birin. Wî her dem cihê xwe li hêla berxwedanê digirt. Gava ku ji girtîgehê derket hevalên wî yên ji dema DDKO'yê û yên din dihatin ba wî, wan digot: "Êdî her tişt qedîya, divê her kes li mala xwe rûne." Lê Wedat wisa bersiv dida: "Îro ne roja derxistina nasnameya rêkxistinî ye. Pêwîst e em nasnameya ne-

teweyî derxin holê. Bila baş bê zanîn, ji bo dewletê nasnameya gelê kurd girîng e ne ya rêxistinan. Hewce ye em bixebeitin û li hemberî êrîşen dewletê bi nasnameya Kurdistanî li ber xwe bidin."

Weysi Aydin ji devê Vedat pêkenok jî anî zimên:

Vedat digot gava ku em li girtîgehê bûn, mirovekî kurd anîn, rebeno bi tirkî nizanibû, tenê zanibû ji eşîra Sulêmaniyan e. Serlesker jê re digot:

– Ulan sen de Apocusun. Hepinizi teker teker geberteceğiz (Tu jî Apoci yî. Em dê we gişan yek bi yek biku-jin.)

Rebenê bêziman wisa bersiva serlesker dida:

– Kumandar im wele ben Apoci degil, Ben Silêmanî. (Fermandarê min ez ne Apoci me, ez Silêmanî me.)

Serlesker hêrs dibû û êrîş dibir ser vî rebenî û bi sixêf wisa digot:

– Hadi S.... ulan! Apoculuk yetmedi bir de Silêmanî çıktı ortaya. (Bi-

qeşite ji vir lawo! Wekî ku Apocu ne bes bin, îcar Silêmanî derketin holê.)

Vedat ji hevalên xwe yên berê re pêkenok digot lê wan fam nedikir.

Birêz Aydin, kesayetiya Vedat hîn ji zelal kir û ew wekî mirovekî materîalist da nasîn. Li gorî Veysi Aydin, tevî vê hêla Vedat kesen olperest wek melan dihatin ba wî û li ser mijarê cur bi cur nêrîn û ramanê wî dipirsin Vedat

Aydin wekî mirovekî bîrfireh ji aliye birayê wî Veysi ve hat nasîn û goti neke wî ya balkêş anî zimên: "Pêşawatî ew e ku mirov her dem nebêje herinê. Divê mirov bêje werinê." Belê wî her dem di jiyana xwe de ev rêgez (ilke) bi cih dianî û wekî serokê gel radibû û rûdinişt. Lewre ji ber van taybetiyê wî bû hedefa dewletê. Êdî em nema li kujerê wî digerin. Ji ber ku kujerê wî û yên hemû pakrewanan ev sistem e, ev dewlet e.

Berî ku ew bê revandin û kuştin, hevalên wî yên kevn careke din hatin ba wî da ku ji bo gelê kurd û pêşerojî bi rêkxistinîbihxebite. Lê bersiva wî ew bû:

"Berî 12'ê rezberê rêxistina me ya herî mezîn bû û gelek derfetên me hebûn. Lê me bi kar neanîn. Îro serokatiya gelê kurd diyar e û ya rast ew e ku mirov di nava refan de cihê xwe bigire. Ji berevajî, ji iro û pê ve kî derkevî holê wekî alternatifekê, wê li hemberî tevgera rizgariya gelê kurd bibe kemem."

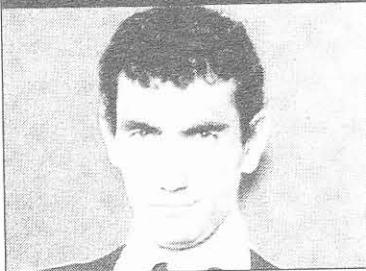
Êdî rê û rêça wî zelal bû, di nava refan de cihê xwe girtibû. Pişî salên 1990'î dest bi têkoşîna politîk kir û di nava Partiya Keda Gel (HEP) de wekî kesayetiyeke berpirs dest bi xebatê kir."

Weysi Aydin diyar kir ku, berî ew ji malê bê revandin ji dost û hevalên xwe re ev digot: "Bi şev kê li deriyê we xist venekin. Hinek dikarin tiştekî bînine serê we." Lê ez vê dipirsim. Hem wî wisa digot û hem jî li deriyê wî ket, wî vekir. Çima? Hîn jî wekî malbata wî, me bersiva vê pirsê nedîtiye."

□ 10 rezber 1979:

Cuma Tak hate qetilkirin

Cuma Tak di sala 1956'an de li Hîlwanê hate dinê. Li Dêrsimê di dibistana mamostetiye de xwend. Di 9'ê rezbera 1979'an de tevî çar hevalên xwe li dijî çeteyen feudal kete şerekî. Vi şerî, heta guleyên wan xilas bûn, bi qasî du rojan domand. Bi dû xilas-bûna guleyên xwe de dîl ketin destê çeteyen feudal. Cuma Tak tevî çar hevaleri xwe bi destê van çeteyan hatin qetilkirin.

BÜYERINE JI DİROKÊ

□ 9 rezber 1984:

Yılmaz Güney**çû ser dilovaniya xwe**

Yılmaz Güney di sala 1932'an de li Sewregê hate dinê. Heta jiyanâ xwe bi dest da gelek senaryoyen filman nivîsandin, di filman de rol girtiye û derhênerî kiriye. Bi van filman Yılmaz Güney gelek xelat standine. Güney, di 9'ê rezbera 1984'an de li Parîsê çû ser dilovaniya xwe.

Komeke NÇM'ya Îzmîrê**Koma Tofan****Hün dikarin Koma Tofan bi me bidin nasîn?**

→ Me berî niha bi sê salan Koma Tofan demezîrand. Koma me niha bi pênc kesan pêk tê. Di destpêkê de em heft heval bûn, pişt re hinek heval ji me veqetiyen, me nêzîkî du salan xebatên xwe li HADEP'ê meşandin. Armanca me ya damezirandina Koma Tofan ev bû ku em li herêma ku em lê dimînin, çand û stranên kurdî bi gel bidin nasîn. Em dikarin bibêjin, me ev yek hinekî anî cih. Em dikarin bibêjin ev herêma ku em lê bûn tu kesî NÇM nas nedikir. Ev salek e em di nava NÇM'ê de xebatên xwe didomînin.

Cîma stranên ku hûn dibêjin bi piranî bi dimîlî ne û stranên ku we çêkirine hene?

→ Şeş berhemêne koma me hene, berhemêne me bi tevahî bi dimilkî ne. Armanca me di nava NÇM'ê de bipêxistina dimilkî ye. Em bi kurmancî jî dibêjin lê ev ne berhemêne me ne, stranên gelêri ne. Jixwe di dawetan de repertûara me bi piranî kurmancî ye.

Hûn muzîka kurdî ya nûjen çawa dinirxînîn û di nav van salêni dawîn de hûn di muzîka kurdî de pêşveçûneke çawa dibînîn?

→ Di nava van heft salêni dawî de pêşveçûnek heye, iro muzîka kurdî digihêjê girseyeke mezin. Ji aliye muzîk de pêşveçûnek heye, lê ji aliye lêkolîna bingeha muzîka kurdî de tu tişti dest me de tune ye. Tişten herî pir di desten me de stranên gelêri ne, hîndî ku tu bixwazî di destê me de stranên gelêri pir in. Ji aliye nûjenbûnê ve ji, hewce ye mirov nûjenbûnê çewt fam neke, hunermendê NÇM'ê iro di nava xwe de ji li ser vê mijarê disekine; divê muzîka otantîk çawa bê

çêkirin, an ji muzîka nûjen divê çawa bê çêkirin. Iro di nava NÇM'ê de dîtineke wiha hêdî hêdî rûdine. Zaftir dengen gelêri, zaftir gewriya gelêri û zaftir bi enstrûmanen ku bikaribin dengen gelêri pêk bînîn, muzîka kurdî ya nûjen çêdîkin. Gereke mirov teknika Rojava ji bixebeitîne, le bi temamî mirov teknika Rojava bikar bîne ew ji dibe karekî zaf çewt. Wî çaxî ev dibe muzîka kurmancî ya rock. Wextê ku em dixwazin muzîka kurdi nûjen bikin an ji bixin muzîkeke enternasyonalîst, hewce ye em bi ruhî yên gelêri nûjen bikin. Mesela caz, muzîka afrîkayîyan a neteweyî ye, ev bi kakîlê (öz) muzîka xwe bi gihaştine gerdûnîbûnê. Iro mirov li cihanê dinêre Afrîkayî bi muzîka xwe ya caz têne naskirin, cîma kurd ji bi muzîka xwe ya otantîk neyên nasîn.

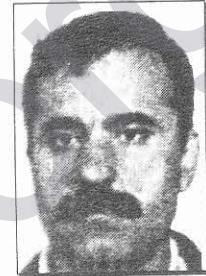
Iro li Kurdistanê şerekî gemarî tê meşandin, li hemberî vî serî hewce ye hunermendêne kurd ci bikin, barê dikeve ser milêvan ci ye?

→ Hunermendêne kurd hewce ye berî her tişti rastiya xwe baş bibîne, hewce ye rastiya xwe baş hîs bike. Li welat şer berdewam dike, mirovîn li wir bi temamî kirine rewşa penaberan. Çand û hunera gel asîmîle kirine, zimanê wî qedexê kirine. Peywireke pir giran dikeve ser milêvan jarî û belengaziyen ku têne kîşandin baş bînîne. Jixwe huner ji hîskirin e.

Wekî pirsa dawî em dixwazin hîn bibin ka we navê Koma Tofan ji ku girtiye?

→ Di dawetan de gel ji me re digot; ev ciwanen wekî tofanê ne, ji me re got Koma Tofan me ji ne guhart.

DAVUT ÖZALP

ÇAVDÊRÎ**Kurd êdî nema di pêçekê hiltêñ**

SERKAN BRÛSK

Pêşî agir hebû. Ezman û valahî tev dişewitî. Dûre agir li hev kom bû. Tîr bû. Ron bû. Bû gilokeke agirê evînê. Wekî hêka dayikê. Pêl da xwe, xwe li dora xwe zîzikand. Di nava malzoraka gerdûnê de, çû ví serî û wî serî. Teqîya. Bi hezeran gîlok jê terqiyan. Xatir xwestin wekî dê, bav, xwişk û birayan. Bi cih bûn, li hawîra ezman. Hinek ji wan sar bûn, hinek ji wan bi agir har bûn. Stêrk, roj û gerestêrk. Gilokek mezin li dora xwe kom kirin, cend gerestêrk, ku yek ji wan jî cîhana mirovan e. Dayika jiyanê. Stargeh û warê mirov û ajalan.

Jiyan, berî niha bi geleki di nava kûrahiya ava bêbinî de dest pê kir. Hêdî hêdî xwe li bejê girt. Zindû ji hev zêde bûn. Celeb pir bûn. Ji hev cûda bûn. Mirov peyda bûn. Li cîhanê raser bûn. Bûn cewherê cîhanê. Pêşî parvekirin her tişt. Geşt û nêcîra xwe danîn ser sifra xwe. Zikê xwe têr kirin. Bê çavtengî û zikreşî. Dem derbas bû. Cûdabûn, li ser bingeha hêzê peyda bû. Ha ev nexwes bû. Serdar peyda bûn. Wanen dest bi dar xerakir mîzana hevparîyê. Edî ku ci bû, pişti vê qewimî. Edî mirov dest bi lîpîrsina li xweristê kir. Bi vê nesekeinî li xwe pîrsî û hesabê xwe birî. Li hemberî xweristê têkoşîya, piştre xwe kire navenda hesabpirsinê. Hinek bûn serdest û hinek ji man bindest. Bi vî awayî dijberan hevîr di zikê hev de sitran. Dîrok bi vî awayî hate nivîsandin. Cîhan bi vî awayî hate xeşîrandin. Dîroka me ji bi vî awayî hate nivîsandin. Bi têkçûn û serkeftin. Rabûn û ketin. Ketin. Demek dirêj, bi sedan sal in ku têkçûn û mirin raseri jiyanâ me ye. Dengê me bi dirêjahiya hezar salan kefiye. Em lal mane. Em ji diwanan hatin avêtin. Li kuçeyen bajarvaniye bûne mîvan. Bê deng û hiş in, di kolanen tarî yê dîrokê de. Ne ketin e û ne ji rabûn e. Di navbera man û nemanê de cûn û hatin e. Me gelek şev sipartine hev û din. Me roj derbas kirine, bê ku em xweşîya wan bijîn. Jîyan bê wate diherîkî li warê me. Me xwe ji kolanen tarî û bê ewle, li çiyanen xwe yên bi dar û devî, zinar û taht, guherk û newal girt.

Ji bo ku em xwe bisitîrinin, ava bikin jiyanekî nû. Em bi xweşkirina warê xwe daketin û me xak rakir. Me cot kir, reşand tovê jiyanê û berê xwe hilanî. Xakê ji nemerdî nekir em li ber xêr û berê birin, di nav de hiştin û xeriqandin. Me yek da wê, wê sed li me vegeand. A xwe bi ser a me xist. Bi vî awayî me peyman girêda. Wekî dê û welet.

Heta ku gelên din bi me hesiyan. Ew ji vê lihevkirinê dexisîn. Çavê wan bar nebû. Pêşî qaqebo gotin û xwe berdan meydanê. Çiz kirin, vekişyan Turkmenistan, Arabistan û Ecemistanê. Nêrîn bi dar û kotekê, ew nikarin bibin xwedîyê dewlemendiya Mezrabanê. Hûr fikirîn, kûr ponijîn. Hinekan rûyê xwe bi perda dîn veşart, hinekan ji cîranî û yên din ji biratî, dan ber rûyê xwe yê gemarî. Bi vî awayî milamên xwe birin serî. Gotin gelek bi navê kurd tunebû li ser vi xakî. Em ji binî ve birin. Her dever li me kîrin tarî. Mirin û kustîn dan pêşîya me li vî warî. Roja me her roj bêtir dihat dagirkirin. Rojîn me bûbûn şevêne tarî. Şevêne me ji bûbûn, gora betonkirî.

Şevêne me ji melîşbûn û li bêdengîya xwe dihishisîn. Xewê perda xwe ya mirinê bera ser çavê hemû giyandarêne vê xakê dabû. Ew geregup kiribûn, his û pîsa wan bîrbû. Cîhan ji ker û ji binî ve bêhiş bû. Gelê kevnare xwîn diavêt û sikrat dikir, lê dengê cîhanê bi bertîle ketibû. Tarîtiyê ronahî li ber xwe biribû, hemû cîhan ji bi vê razîbûn. Ronî kûrikî bûbû, lê ji binî ve netefiyabû. Germ bû. Sar bû. Girover bû. Biçuk bû. Teqîya li sîsed tivingî belav bû. Li sî milan bariya. Ji nîşka ve morîka xewî ji guhê cîhanê pengîz. Li nav dilê tarîtiya ker sekinî. Qêrîna şeva quer li ber berikêne Azadan li seraya zordaran gukum kir, kîfa wan ji binî ve hilwesand. Şevê bi ronahî fişekên sîses paleyên jiyanâ azad wateya xwe winda kir. Bi hebûna afrînerên xwe li xwe vegeeria. Edî agir hebûn. Yek ji yekî, yek ji yekî pê diket. Çiya, newal û deşti ji tarîtiyê û çêkeren wê re teng bûbû. Xak bi rojê şâ bûbû. Roj edî dikeve hembêza xakê. Kurd, edî nema di pêçekê hiltêñ.

Wênesazê reng û dîmenên kurdewarî

Hirzînîya bi serê XIX

✓ Ger wêne û wênesaz ne li nav welat be, nakeve dilê gel. Armanc li gorî hewcedariyê rewşa gel di wêneya de bîne zî Mirov nikare di wêne de neteweyekê, li gorî ecibandina neteweya din bîne zimên. Min li Başûr gelek wêne û wênesaz dî salan e wêneyan çedikin. Lê qet bi xwe re nedîtin tiştê ku di wêneyen xwe anîne ziman fem bikin.

Birz Fevzi Bilge, li ser wênesaziya di nav kurdan de tu çi difikirî?

* Ji ber ku di nav kurdan rexne nebüye adet, gelek kes tiştê kuheq nekiye bi dest dixin û bi wî awayî dibin asteng li peşketina hunera neteweyî. Anglo kîjan wêne tê pêşkêskirin, yê ku tê pêşkêskirin wêne ye? Gelo xwediyê wêne (wênesaz) heqe wî heye ku li ser navê neteweke wêne çêke; ji hêla mijar naverok û estetika xwe ve bi çanda neteweyî ya îroyîn re di rîkê de ye, beyî vê pirsê bi hêstên derewîn û nepixandî û berjwendiperest wêne ya çedikin û bê şerm û fedî pêşkêşî gel dikin. Tevgereke wisa li ser navê ecibandineke neteweyî bi careke bêhurmetî ye. Ci stranbêj çi jî wênekêş, kesê ku ji nava wan rastiyan derneketibe, divê em vî navî lê nekin.

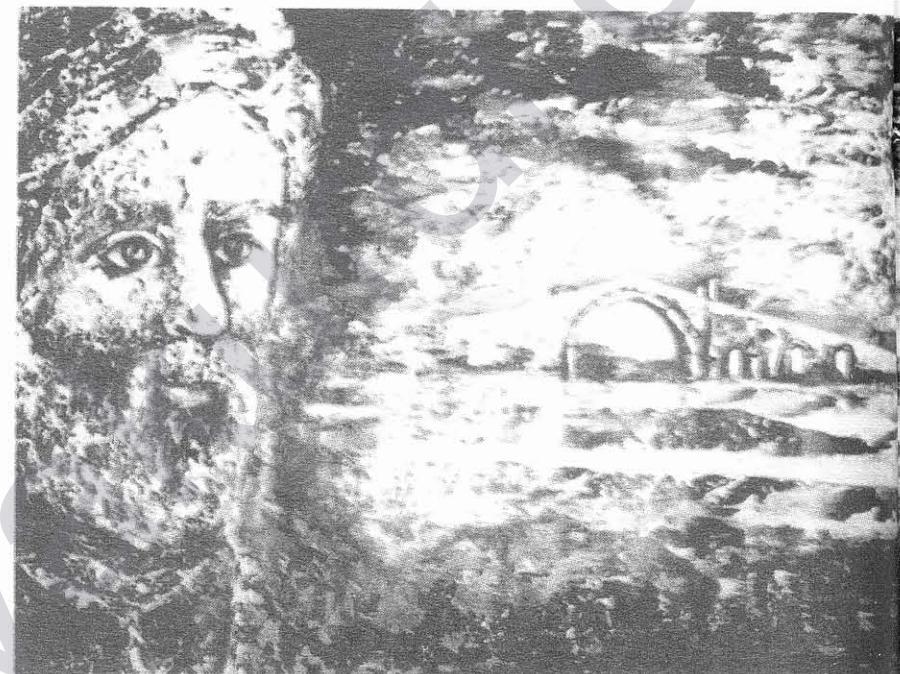
Bi taybetî iro li ser wêneyê kurdî fikra min ev e ku heta ku ji destê min bê ez bixebeitim, beyî ku biçûktirin hestekî jî ji bîr bikim. Ne tenê li ser wêneyê di hemû besê hunerî de divê em bi pêş bikevin. A duda jî ez dibêjim wext, wexta rexneyê ye û ez dixwazim bibêjim ku divê tiştê cihereng bê xêzkirin, bi qasî hela kurdan yên baş, divê mirov aliyên

wan ên xerab jî xêz bike. Mînak ez dixwazim van kesen ku li Amedê ji bo nan xwe di nav heriyê de didan, xêz bikim. Ma sûc tenê yê dewletê bû? Me çi kir? Bi şerefa me lîstin. Li vê derê ez dixwazim vê jî xêz bikim. Neruda di peyveke xwe de dibêje ku bi qasî tiştê baş, heqê min heye ku ez yên xerab jî bînim zimên.

Ji duh heta iro li ser wênesaziya kurd tu çi dikarî bibêjî?

* Her tiştê pîvandin. Iro hemû wênekêş û hunermend ji Başûr direvin Ewrûpayê. Ger mirov rastiyê bibêje, hemû tiştên ku hatine xêzkirin, rengên boyaxê û hemû asfirînerî bûye vîzeya re-vê. Ez baş dizanim ku di van çend salên dawîn de gelek kesen ku karîbûn li ser navê wan deran bipeyîvin a niha ne li vir in.

Ger wêne û wênesaz ne li nav welat be, nakeve dilê gel. Armanc li gorî hewcedariyê rewşa gel di wêneyan de bîne zimên. Mirov nikare di wêne de neteweyekê, li gorî ecibandina neteweya din bîne zimên. Min li Başûr gelek wêne û wênesaz dîtin. Bi salan e wêneyan çedikin. Lê qet bi xwe re nedîtin tiştê ku di wêneyen xwe de anîne ziman fêm bikin. Bi helwesteke xwe biçûkdîtin û bi xwe-xapandinê gîhiştine heta iro. Béguman rexneya min ne li hunermendan e, li wan partî û rêxistinê siyasî ye ku qeyd li bîr û baweriya neteweya ku hunerî de nav çanda xwe de dihewîne, xistine. Ji bo me jî ev yek piştî salên 1980'yi çêbû. Di wêneyen kurdî yên ku hene de ji ber kesen ku li dibistanê serdestan hatine perwerdekirin, lasayıyeke (taqlîd) mîna ava bin beroşê reş û kirêt derketiye holê. Wekkî katîjîn ser maseyê li ser jiyana gelê kurd wêne çêkirine. Folklora me, dîroka me, estetika jiyana me qet li ber çavan negirtin. Ji bo ku bibêjin "ez jî heme", tenê wene çêkirin. Bi nêrîneke ku dibêje "bila yê min be, bila ji heriye be" rê li ber hemû çewtiyan û dûrkîtina ji rastiya civakê vekirin. Ji bo min tiştê herî balkêş gewhera û resenîya hesten me, dilpakiya asfirîneriya me, lihevkiribûna bi berhemên me re ye. A duduyan jî min xwest dirûvê

rastîn ê diyardeyan û dirûvî em dixwazin bibînin, bi hev re û bi awayekî li-hevkirî nîşan bidim.

Tekiliyeke çawa di nav jîyan û hu- nera kurdan de heye?

* Heke huner hebe wêne jî heye. Neteweke ku jiyana wê ya hunerî tunebe mirov nikare qala hebûna wê bike. Em hene. Jiyana me ya hunerî jî di jîyan û kultura me de bi gelek nimûneyan xwe dide dest. Lê belê divê em xwe bi

berhemên nûjen derxînîn holê, di vî wa-ri de em gelekî li paş mane. Li gorî min her çand wêneyek e. Bi taybetî kurd ji hêla dîrokî û serpêhatiyê xwe yên mirovî ve nimûneyeke wêne yan in ku xweziya rengan bi wan tê. Wêneyekî ku kurdan xêz neke ji bo cîhanê jî kemasî-yek e.

Di wêneyen we de piranî jîn hene, ji bo çi jîn?

* Jinên kurd tim û tim bala min ki-

Fevzi Bilge

vzi Bilge:
eyek e

şandine. Ew ji bo min mirovén pir taybet in, bedewiya wan, têkoşına wan, jîrbûna wan, wan li ber çavên min pir bilind dike. Gava ku ez bala xwe didim wan, bi taybetî ez di rûyê wan de eşâ dagirkiriyê dibînim û pir şerm dikim. Ez dixwazim wê şerma ku ji çêkirina wêneyê wan digirim bi gelê xwe re parve bikim. Bi çêkirina wêneyê pîrekê, deriyê wênesaziyê li ber min vebû.

Gelo rast e ku ji bo çanda netewe-yekê mirov bi tenê ji teknîkekê sûd wergire?

* Hem avantaj hem ji dezavantaj ke min heye. Avantaj, li ser jiyana kurdî ya çand û hunerî bi wêneyên xwe ez ji heme. Jixwe hemû kurdên hişyarnebûyi fersenda ku wêneyên min nas bikin bi dest xistin. Xebata min ji bo ku kurdan binîm zîmîn e. Xêzên min di mêjiyê wan de bi cih dibin û li vir dimînin. Cara duduyan ku li rastî wan bêñ, ne mimkûn e ku nas nekin. Jinekê xwest ku wêneyan ji ber ên min bigire, kesen ku çûn pêşangeha wê, digotin qey min pêşangeha wê vekiriye û çavên xwe li min digerandin. Anglo pêşangeha min hebû, lê ez nebûm.

Lê dezavantaj ger saziyên me bi awayekî dorfireh hebin ji, di warê wêne de hîn negîhiştine. Nebûne kar gehen wêne û xemsarya rêvebirêن saziyên me ji dezavantaj in.

Hin reng, hin tahm û gelek taybetî, zewq, têgîhiştin dibe ku bibe rewşa netewekê ya cihêreg. Ma qey nabe ku hinek teknik bi taybetî me bîne zîmîn? Lê belê teknik ji mîna taktfîkan e. Gava ku dema wê dibihure teknîke din dikeve şûna wê.

Hûn bi xebatêñ xwe di nav kurdan de têñ naskirin. We van demêñ dawîñ xebata xwe li kargeha Keskesor dido-mand. A niha hûn di kîjan merhaleyê de ne?

* Demeke dirêj ji bo vî tiştî em xebitîn. A soxî me hinek kes qane kirin. Min bi xwe pir rûmet didayê, bi çavê karge-

hekê, bi çavê gavavêtineke ber bi akademiekê lê dinêri. Demeke dirêj em li ser wî karî xebitîn, me ji gelek akademîsyen destek xwest. Têkilî bi wan re danî û soza piştgiriyê ji wan stand. Çend mehan em di kargehê de xebitîn. Paşê

pir dijwar kirine. Ji ber wê yekê reqsa kurdan hişk û bi lez e. Mirov dibêje qey nareqisin lê şer dikin. Ev têkoşin ji ber ku ez hunermend im, min jî pir eleqedar dike. Ü tim û tim ez pêdiviya wêneçêki-rinê di xwe de dibînim. Jixwe ez goven-

mên ku neteweyê û têkoşına wê dixine nav rûpelên dîrokê derdi Kevin. Her neteweyek li gorî xwe problemen wê he-ne. Mirov dikare ji bo gelê kurd ji wê bibêje. Nivîskar û rewşenbîrên kurd bi tirkî dest bi têkoşinê kirin. Ez dikarim

ovenda her neteweyê li gorî wê ye. Carina mirov bala xwe didê ku ser-hildêriya neteweyekê bi awayekî ketiye nav reqsa wê. Wekî ku hûn dizanîn kurd di dîroka xwe de di nav xwezayekê dijwar de jiyane û şerê pir dijwar kirine. Ji ber wê yekê reqsa kurdan hişk û bilez e. Ev têkoşin ji ber ku ez hunermend im, min jî pir eleqedar dike. Ü tim û tim ez dixwazim wê rewşê bi wêne bikim.

dê bi serê xwe wekî têkoşinêkê dibînim.

Gelek dewletên biyanî we vedixwî-nin çalakiyên hunerî yên derive, lê mi-xabin hûn nikarin beşdar bibin. Ji ber çi?

* Partiya Komûnist a İtalyayê, Medico Sosyal a Almanyayê hwd. ez gelek caran vexwendim welatê xwe. Ev rast e. Lê qet em nehatin organîzekirin û ez neçûm. Sedemeke neçûna min jî astengîyên ku dewlet derdixe ber me ye. Sedemeke din jî kemasiya saziyên me ye.

Heke ez biçûma wan welatan hem ezê bi pêş biketama, hem ji dê saziyên me bihatana naskirin û hem ji fêdeyek dê bigîhiştâ neteweya me. Ez hewl di-dim ku bi derfetêñ xwe herim. Lê ez bawer nakim ku ez karibim.

Têkiliya şer û huner di vê demê de di nav kurdan de pir tê nîqaşkirin, hûn li ser vê yekê dikarin ci bibejin?

* Tê zanîn ku li dinê di nîrê şerê çînî û neteweyî yê herî dijwar de berhe-

bibejim li gorî neteweyen din kemasiya me ev bû. Anglo mesele di zimên de ye. Em nikarin zimanê xwe baş bi kar bînîn. Pirsgirêk ne ev tenê ye ji. Ger kurdan heta niha ev yek bi cih neanîbin ji, ez jê hevîdar im ku dê wê yekê bi cih bînîn.

Hûn 24 saetêñ xwe ji wêneçêkirinê re vediqetîn. Bi awayekî hûn huner-mendekî profesyonel in. Jiyaneke wisa ji we re tê ci wateyê?

* Ez bi riya wêneyan têdikoşim. Lê iro wêne ji bo debara min jî pêwîst in. Bi rastî li vir ez di nava tengasiyekê de me. Ez bawer nakim ku ji bo debarê hewcedarf bi pisporiya hunerî hebe. Ji bo xwarin û vexwarinê wêne nayê çêkirin. Ez qet naxwazim ku xwe bi hunera xwe bidebirînim. Ev di vê demê de tiş-têñ seretayî û ji rêzê ne. Ji ber ku divê bala min baş biçe ser hunera neteweyî, bi rastî gava ku ez bi pirsgirekên wisa re mijûl dibim, ez aciz dibim.

Xew-nêñ Qede-xe

Xalê Seyfo li dijî têkoşîna gelê xwe ranehîştibû çeka dijmin. Wî, hilgirtîna çeka dijmin tiştekî pir bêrê û şerm didît. Ku li ku derê rûnişa jî tim û tim cahşîti şermezar dikir û digot: "Weleh, ê ku radihêje çeka tirkô wekî ku zinékariyê bi dê û xwişkêne xwe re bike súcdar e." Rojekê ji rojan, fermandarê qereqolê, tevî leşkerên xwe têne gund. Bi zorê, gundiyan dicivînin. Li Xalê Seyfo û ên wekî wî, ku nebûne qorîci gefan dixwin. Di pey re dibêjin "an hûn ê rahêjin çekê an jî hûn ê gund terk bikin. Heke na, emê jiyanê li we bikine jehr." Dijminen jiyanê li ser kar in, wekî her car. Çend caran Xalê Seyfo digirin, işkenceyê lê dikin û berdidin. Edî hew debar dike. Dibêje: "Ez jî nêzan bimirim jî ez çeka dijmin hilnagrim û li dijî gelê xwe şer nakim." Zevî, dehl, bax û baxçe û xaniyê xwe ji xelqê re dihêle û tev li heft-heşt zarokên xwe û pîreka xwe ji gund derdikeve. Temenê wî bûye şêst. Pişti vî temenî, dê bi karê rojan çillo debara malbata xwe bike, di wê de difikiye. Çend rojan li Amedê li mala pismamekî xwe dimîne, belê tu karê ku bike nîn e. Wekî hemû gundiyan xwe berê xwe dide bajare tirkan, Konyayê. Gundî û mirovên wî yên ku koçber dibûn jî dihatin vî bajarî. Debara wan bi karê rojan bû. Seyfo jî yek ji wan bû. Ji sibê heyâ evarê di karê avahîyan de dixe-bitî. Lawê wî Osman 13 salî bû. Wî jî gewrek difirotin. Zarokên Xalê Seyfo yêne mezin qız bûn. Ji ber ku lawê wî yek tenê bû kesê ku barê wî sivik bikira tunebû ji Osman pê ve. Zarokên di binya Osman re hemû keçik bûn. Xalê Seyfo bi hatine xwe pir poşman bûbû. Belê tu çareyekê wî ya din jî nemabû. Xwediyê zevî û avîyan, mala xwe li ser pişta du keran kiribû, ji gundê xwe hatibû derxistin. Ev tiş pir li zora wî dijû. Xewa şevan lê bûbû hesret. Nîvî şevan xew lê diherimî, gava ku serê xwe daniya ser bali-fê li gundê xwe û li nava rez û bexçeyê xwe digeriya, kar û barê xwe dikir. Ku radiket, xwe wekî xewnereşkekî bi ser de dikumişî, nedixwest ku rakeve. Pişti nimêja sibê tu caran ranediket. Wê sibê jî rabû desmêj girt û limêja sibê kir. Pişti nimêja gazi lawe xwe osman kir got :

Rabe lawê min, rabe bû dereng!

Osman veciniqî, rabû ser xwe û bi lezgi-nî sêniya gewreka kire bin çengê xwe û di derî re derket û çû. Xalê Seyfo li pey wî derket, çakêtê xwe avête nav milê xwe û cixa-

ra bafrayê ji berîka xwe derxist û agir pêxist. Xurîn bû, tiştek nexwaribû, cixara bi cixara din vêxist. Heta ku gihişt bazara karkeran du-sê cixareyên din vexwarin. Tu kes berî wî neçûbû bazara karkeran wê sibê. Bi derketina rojê re bazar tiji bû. Xalê Seyfo ji wekî hemû karkeran li benda karbidestan rawestîiyabû.

Wê rojê tu kesî ew bi xwe re nebir kar. Yen ku diçûn bêdeng ji bazarê dikişîyan. Roj bi qasî bejnekê bilind bûbû. Tu halê xalê Seyfo bi gotinê nemabû. Li ser kevirekî rûnişt û ponjî. Bala wî ne li karkera û ne li karbidestan bû. Seet li dora duwanzde han bû... Bîstek nebû, nîvro banda. Bi dengêмелê nîvro re bi ser hişê xwe ve hat. Rabû çû hewşa mizgeftê desmêja xwe nuh kir. Bi cimetî nimêja xwe kir. Ji her rojê bêtir westiya bû. Te digot qey heyâ evarê palehî kiriye.

wekî amûrekê bi dengê ava çem pêl bilind dibû. Xalê Seyfo li qeraxa zeviyê çik rawestiya. Dêhma xwe da genim, ji xwe-re got: "Qûtê me îsal têri sertêra me heye. Mala Xwedê hezar carî ava be!" Hêdi hêdi çû bin dara gwijê ya rexâ erd. Saqoyê xwe ji xwe kir, bi guliyê darê ve dakir. Şivga xwe berepaşkî da serê xwe. Desmala heft-rengî li stûyê xwe pêça. Dasa palehiyê kire destê xwe yê rastê. Paşê di erdê de çikand. Qeynaxê xwe yê seqa kire nava tiliyên xwe yê destê çepê. Berî ku dasa palehiyê ji erdê bikişîne (wekî xençera ku tu ji kalan bikişînî), li dora xwe nêhri û xortaniya wî hate bîra wî. Hê dest bi çinîna genim nekiribû pîreka wî deng lê kir: "Qawet be Seyfo!, Qawet be!" Li jina xwe zîvîr û bi dengekê ji xwerazî û bi xwe ewle li pîreka xwe vege-rand: "Qawet xweş be! Rihmet li dê û bavê

odê wê rojê ji bili wê tu dor tunebû... Mîrî hilanî û danî. Bîstekê bulxurê xwe kuta. Lî wê derê dêra û çû ser destarê Eyşa Sitê, bulxur hêra. Hate malê ava girarê li agir kir Daket hewşê koxa mirîşkan sax kir. Mîrî kên wê ji xeynî motkê çar hêk kiribûn. Hêkên xwe kirin nava pêşmala xwe û hilkişiyâjor. Av dikeliya. Bulxurê xwe pê da kir. Mîrîlik ji nava fîraqan hilanî, xiste binê miqîkê û li ser tîrafa agirê darê berû danî. Qalpaxa beroşê hilanî, beqikêne avê hew vedîdan Bulxurê nuh wekî mûmân şimayê di beroş de dikelfîjî. Edê, rûnê miqîlkê kevçî bi kevçî bi ser savara hebhebî de reşand. Qalpaxa beroşê bi ser de da kir. Ji nuv de kevçiyek rûnê malê ji halübêkê derxist, kire binê miqîlkê û li ser agir danî. Çar heb hêk danî ser buxçika xwe vegirt û lengeriya xwe di nav de danî. Xedîka dew tiji kir. Çû ser tenûre ji cîrana xwe Rewşê, çar nanê tenûre yê germ deyn kîrin, anî di nava buxçikê de grê da û kedika dew li ser milê xwe şîdand buxçika xwe kire destê xwe û kete riya kaşê malan... Di sikura xaniyan re qulibî. Da devê newala Kelê. Dîfîna ku dît li bin dar guvîjê ye. Berî ku bêhna xwe vede. Dêhî xwe da seyfo ku erd bi nêvî kiriye. Çûyî mal, ew kar û emel hemû kiriye û hatiye hê Seyfo pişta xwe rast nekîriyê.

Osman li pey bavê xwe melûyan dide ser hev. Her melûyekê bêndekek zêde ye. Bi ber bavê xwe re nagîhê. Ew ji westiyaye, xwe li bin siya deviyekê avetiye erdê. Edê, fîraq kişandin bin dara berû û gazi lawê xwe kir: "Osman bangî bavê xwe bike, bila we-re xwarin sar bû kurê min!", Osman xwe rast kir. Rabû ser piyan û gazi bavê xwe kir.

Ho yaboo! Wereee! Xwarin sar bû weree! Xalê Seyfo bi zor li palehiya genimî sor germ bûye. Xwarin ji ku tê bîra wî. Dasa xwe çepûrast diavêje. Gurzê genim wekî guliyen qîzan dihûne. Bi dengê pîreka xwe Edê lawê xwe Osman ji nedîti ve çeng bû, pişta xwe rast kir. Di nava xwedan û heriçolkê de mabû. Xwêdana tevlî tozê weki ardimskê ji eniya wî dihate xwarê. Xwêdana pişt stuwê wî di pehniya wî re diaviye der. Dasa xwe li ber berê palahiyê di erdê de çikand. Xwêdana xwe bi zedê kurtikê xwe û bi dawa kirâsê xwe yê bin cila ziwa kir. Te digot qey dawa kirâsê xwe xistiya devê bîrînê, ji herîsorkê wekî xwînê sor dikir. Gava ku hêdî hêdî ber bi siya dara berû ve di-hat bêhna bulxura nû û nanê tenûre yê germ dida pozê wî. Ji dest xwe çûbû, pir westiyâ bû. Hat xwe li bin siya darê dirêj kir. Xwarin amade bû. Belê wî digot: "De ka ezê këlikê bêhna xwe vedim, piştre em ê xwarina xwe bixwin. Xalê Seyfo sola xwe ji lingê xwe kir, kire bin serê xwe. Şivga xwe xiste çavê xwe. Hê çavê vî germ nebûbûn, dengê pîpîka natorvan di kerika guhê wî di zîz bû. Çengî ser xwe bû ku di nava gola xwêdanê de maye. Li dora xwe nêrî wekî ku tu cêrek ava sar bi ser de bikî. Di cih de zi-wa mabû. Natorvan bi ser serê wî re sekînî bû. Bi mirûzêkî tîrs deng lê dikir: "Ez jî te re dibêjim ixtiyar! Raketina ser repin (çim) qedexe ye! Qey tu nabînî ku çi li ser wê lewhê nîvîsandiye? Pêlêkirina repiran qedexe ye." Xalê Seyfo rabû ser xwe. Hêdî hêdî ber bi mala xwe de meşîya. Laşê wî cemidî bû, çongen wî dilerizin. Di nava bêhîveyeke de diricifi. Ne bi hesreta têhna havînê bû, ew bi hesreta bêhna welêt û cih û warêن bav û kalan bû. Hê bi ser hişê xwe ve nehatibû, tûrtûra tomonfilan ev bêtir gêj dikir. Xewna ku bîstika din dîstibû, wekî jiyanâ wî di hate ber çavê wî. Dengê lawê wî Osman ji na-va kolanan bilind dibû.

Ew bi xwe tim bi hesreta palahiyê bû. Lî belê palefî bi dest wî nediket.

Jî mizgeftê derket, hêdî hêdî meşîya. Dilê wî nedixwest ku biçe malê. Li dora wî hînek şenahî hebû. Rewşa wî ya gund hate bîra wî. Çû bin li siya darên şîn rûnişt. Xwe li ser repin dirêj kir. Di ser xwe re nêrî, lêva xwe qurmiçand. Dara ku li bin bû sér bû. Ji xwe re got: "Dara bêfîki wekî jina bê zarok e." Sola xwe ji piyê xwe kir, kire bin serê xwe. Çakêtê xwe ji xwe kir û di ser xwe wer kir. Şevqa xwe xiste çavê xwe. Got: "Ka he-la ez bîstekê çavê xwe germ bikim, bê çilo ye." Çavê wî yê germ, di xewa şerîn de li gundê wî vebû. Li mala xwe ya gund bû. Xalê Seyfo, das û qeynaxê xwe û tûrîkê nanê xwe avête milê xwe. Gava ku di derî re derket ji pîreka xwe re got: "Va ez dihe-rim, tu jî hêdî hêdî were!" Da riya kaşê ma-la. Te digot qey hestî di congê xalê Seyfo de nîn in. Welî ku bifire. Ji mêj de gihiştibû qeraxa zevîya Eyşa. Genimî sor bi pêla bayê kur li ba dibû. Similê genim serî dabûn ser hev. Xuşin diket newala kelê. Dengê çûk û çırzirkan di newalî de li hev û din zîvîr. Perîtanî baskbelek Şkefta Siwê bawesin dikir. Siya darên mazî li panava şewla belav bûbû.

Ji aliye din dengê qurqura beqan ji nava dilê çem bilind dibû. Masî û reşen Gola Elo bi avjenkî dibeziyan. Dengê şûnîkê cilşoyan

Li Navenda Çanda Alternatif
● 5. 09. 1998 şemî: Folklor

Koma Folklorê ya NÇM'ê Koma Serhildan, saet: 15:00

● 6. 09. 1998 yekşem:

Şahiya Roja Aştiyê ya Cihanê, (Wê navendêr çandan pêşêk bikin)

saet: 18:00

● 11.09.1998 ñ:

Film: 'Welat û Azadî'

Derhêner: Ken Loach

ÇALAKIYÊN HEFTEYÎ

Li NÇM'ya ïzmîr ê

● 05.09.1998 şemî:

Konsera Koma Devinim

saet: 18:00

● 06.09.1998 yekşem:

Görlübêj: "Şîur û Politika"

Beşdar: Veysel Çolak

● 11.09.1998 ñ:

Konsera Koma Rojhilat, saet: 18:00

Zarokên Mezrabetan:

'Me keskesor bi destê xwe negîşand ji bo aştiyê'

Ji bo Roja Aştiyê ya Cihanê 1'ê rezberê li NÇM'ye pêşangehek bi navê 'Me keskesor bi destê xwe negîşand ji bo aştiyê' ji aliyê zarokên NÇM'ye ve hate sazkirin. Zarokên NÇM'ê ev xebata xwe li rastî Roja Aştiyê ya Cihanê anîn ku bibe wekî mesajekê.

Zarokên NÇM'ye di wêneyê xwe de bêhtir li ser aşîfî û azadiyê sekinîne. Wan bi wêneyê xwe yên rengîn şerî ku li welatê wan didome berbiçav kirine. Bêguman dema mirov ji layê derûnî ve zarokên kurdan û tirkân bide ber hev dê rastî gelek cudatiyan bê. Ji lîstik lîstina wan bigirin hetanî rabûn û rûniştina wan û xewnen wan jî ji hev cuda ne. Zarokeke kurd wekî zarokeke tirk xewnen bi rengîn nabîne. Ew di xewnen xwe de rastî şewitandina mala xwe, hilweşandina gundê xwe, kuştina dê û bavê xwe tê. Dema mirov ji vî aliyî ve li wêneyê zarokên kurdan binêre û binirxîne wê bibîne ku wateyeke polîfik li wêne hatîye barkirin. Ev di wêneyê zarokên NÇM'ye de jî têr dîtin. Di wêne de zarok li welatê xwe digerin, hesreta dûrbûnê tîzin ziman û di gel vê yekê wêneyê xwe hewqas bi rengîn çêkirine ku xwestine bedewî û dewlemendiya xwezaya welatê xwe bîdin nîşan. Zarokên NÇM'ye li ser navê zarokên kurdan hezkirina xwe bo zarokên tirkan jî di wêneyê xwe de anîne zimê. Ji xwe hemû zarokên kurd di hemû mesajen xwe de bi zarokên tirkan re daxwaza bi hevrelîstînê tîzin rojêv. Me li ser pêşangeha wan bi wan re sohbetek pêk anî. Di vê sohbetê de jî dîsa ev daxwaza xwe anîn zimê û zarokan yek bi yek dîtin û ramânen xwe yên li ser wêneyan û aştiyê anîn ziman.

Arjen: "Me ev wêne ji bo aştiyê ji bo biratiyê çêkirin. Me xwest ku zarokên din jî tevî me bibin û em bi hev re wêneyan çêkin."

Dilan: Zarokên kurdan di nav van resiman de aştiyê, azadiyê û welatê xwe dibînin. Bi giştî me welatê xwe çêkir. Lê li Tirkîyeyê cudakîrin heye. Em dixwazin ew fam bikin ku em çi dixwazin.

Şahîn: Ez dî wêneyê xwe de rengê welatê xwe, aşîfî, azadî û gerîlayan dibînim. Ez dixwazim lîstikên xwe li welatê xwe bîlîzim. Ez xwarina welatê xwe dixwazim. Nanê tenûrê dixwazim. Hemû zarok birayê hev in. Bila hemû zarok azad bibin. Zarokên japon, tirk û kurd. Bila şer çenebe.

Brûsk: Bila hevalê mezîn jî bibînin ku em jî aştiyê dixwazin. Em û zarokên tirk bira ne. Her çiqas zarok tirk ji me hez nekin jî, em dîsa ji wan hez dîkin. Em dixwazin bi hevre bîlîzin. Hêviya me welatekî serfiraz e.

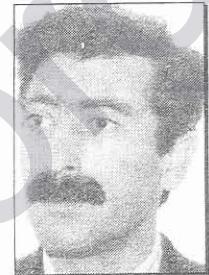
Sabriye: Em bi vê pêşangeha xwe dixwazin ku mesajekî bidin ên ku şer dixwazin. Li dijî wê nîrîna wan em aştiyê dixwazin. Hêviya me ew e ku zarokên tirk bibin alîkarê me. Em zarok naxwazin ku gundê hatîne şewitandin bêr çavên me. Em tu carî welatê xwe ji bîr na-

kin. Pişti daxuyaniya zarokan mamosteya wan a wêneyan Hale jî dîfîn û ramanen xwe derbarê wêneyen zarokan de anî ziman û wiha got: "Zarokan xwest ku bi awayekî bidin nîşandayîn ku alîgîrê aştiyê ne. Me xwest ku rastî Roja Aştiyê ya Cihanê bê. Di gel vê yekê me xwest ku em bêjîn li gel asekiyîna salona me jî xebatêne me didomin. Ji bo ku em di derûniya zarokan de bigihîjin, wêneyan bi wan didin çêkirin. Tiştên ku dijîn û daxwazên xwe, li ser kaxizan baş tîzin ziman. Tiştekî din zarok şer di nav rengan de vedîşîrin."

SERWÎSA ÇANDÊ

TÎŞK

Roja aştiye

LERZAN JANDÎ

Se ke êno zanayene roja 1'ê aşma 9'îne roja aşî ya. Bê guman seba tayê kesan yan jî dewletan manaya na roje çîna. Çimke ê aştiye nîwazene, menfatê dînan aşî ya de niyo, menfatê dînan lecî /cengî de ro.

Yew dewlete zê Tirkîye bifikirî, ke bingeyê xo hem zerre de û hem jî teber de lecî, dişmentiye, kîn û zordariye ser ro amo avankerdene, na dewlete se şîkîna wayirê politîya aştiye bo. Politîkaya na dewlete, teber de; "Cîrâni pêro dişmenê mi ne, wazene mi birîne, biqedene", zere de; "Her kes kesoke heqa xo wazeno, dişmenê mi no, piyonê dişmenanê mi no, terorist o û êb."

Rey tede niyadîme: Angoré Tirkîye Cor Ermenistan; tayîna cor Rûsyâ dişmenê kal û bavî ya; rojhîlat de Îraq û Suriye, Rojavan de Yunanîstan û Bulgarîstan 'dişmen' ê. Nê pêro kewtê rîze, ke Tirkîye birjîne! Na raşt a? Bê guman qeydewo ke dewleta tirkî vana, raşt niya. Zerê înteresanê dewletan de jû nêbiyene este û na jî bena sebebê tê duştiye. La belê dişmentiye, yan jî rîjnayena yew dewlete ciyêde bîn o.

Zere de; kesê ke heqa xo wazene, ma vacîme karkerî, memûrî, şagirtî ebi kilmiye kam beno wa bîbo dişmen ê.

Kurdî? Heqa xo wazene, yewtiye, biratiye wazene, dişmen ê! Lec esto, şîma hemverê lecî vecînê, şîma dişmen ê, şîma ebi zonê xo qesekerdene wazene, şîma terorist ê. Şîma dibistanan wazene, şîma piyonê dewletanê dişmenan ê.

Şîma aştiye wazene, dişmenê tewr gîrsî şîma yê. Lec cîno ke aştiye jî bîbo. Şîma na aştiye kotî ra vecenê?

No psîkolojî û politîkaya dewlet o. Seba naye jî dewlete nîwazena îlankerdena vendarnayena leciya ke, Seroke Partiya Karkeranê Kurdistan birêz Abdullah Öcalanî kerde, bîvîno. Hurendîya naye de êrîşê Mayanê Roja Şemeyî kena. Êrîşê otobûsa İnstiyatîfe 'Aştiye ewro nê, keyî' kena, mordeman pê gêna û sabeta ke ewro protestoyî, meşî mebê, rayan pêro gêna, monopolê şîdeto xo musnena şarê ma.

Kesê ke aştiye nîwazene yan jî hemverê aştiye û aştiye waştene vecînê, ganî roja 1.8.1939'î bifikiro. Lec 2'îne yê dînya, ci da mordematiye, ci da mordematiye, ci ard û ci berd? Wunciya nê kesî ganî lecanê bînanê neheqan bifikirê, biyarê xo vîrî, ke pênyiye de kamî kerd vîndî û kamî qezenc kerd? Mordematiye ewro destcikerdoxanê nê lecî se naletnena/lanetnayene?

Eke dewlete, wayirê dewlete, politîkvanê daye nîwazene bêrê naletnayene, ganî adîvirndarnayene PKK qebûl bikerê. Eke dewlete nîwazena pirdê miyanê tirkan û kurdan de bêrê rîjnayene, ganî na adîrvindarnayene qebûl bikero. Eke dewlete raştiye jî wayirê vatena û xo ya ke demokrasî, heqa mordeman, transparent biyene, kewte na Yewtiya Ewropa wazena, ganî na adîrvindarnayene qebûl bikero.

Eke qebûl nêkerd jî, ciyê ke dîrokê de amî sarê kesanê ke aştiye nîwazene, ênê sarê daye jî ser. Naca tercîh yê da yo.

Rojekê şivan li ber pez xwarinê dixwe lê nade seyê xwe. Se pir birçî dibe. Roja paşî jî dixwe, dîsa xwarinê nade seyê xwe. Ji birçîna halê se namîne. Se radibe diçê ba mihê ku şîrê wê bimije, mih direve, kûçik jî li pey baz dide. Şivan dibîne zane ku kûçik mihê tê bixeniqîne, diçê kûçikê birçî dide ber gopalan dixe erdê. Gur lê dinêre navbera şivan, sê û mihê pir xerab e, dibêje bi Xwedê ev ji hev heznakin. Yek ariyê yekî nake. Ezdê van lib bi lib bixwim.

Gur xwe diavêje li bêhna mihê dide, şivan ji tırsan dire-

Se şivan û mih

ve, kûçik lê dinêre ku tê gur mihê bixwe. Hem birçî hem lêdayî, bi dilekî kul radibe xwe li bêhna gur dide, dixeniqîne.

Mih ji gur re sipas dike dibêje: Îdî ez ji te narevim, he ta dijmin min bixwe, tu min bixwe. Kûçik serê xwe dihejîne devê xwe diavêje pitûkê mihê, têr şîr dixwe, serê miyê dialêse, xwe dide aliyekî. Şivan jî vî halî giş dibîne. Nû bi qedrê kûçik û mihê dihese, ji wê rojê pê de, nanê xwe bi kûçik re bi nîvî dike. Şivan, mih û kûçik ji hev re dibin dost.

NIVISKAR: RAMAN ÇAKAR

1) Bi çar awa,
Timî li hewa,
Sîh ro çawa,
Digre sema

(hîv, meh)

2) Pirç û pûrta wî derzî,
Ne kîlavêj, ne terzî

(jijol/jûjî)

3) Kelemçeya yekfer
ji rojê bi xeber

(saet/demjmîr)

4) Di laşê sewalan de kedî ye,
Di yê însanan de fedî ye

(spî)

Ji Mihemed Şah Yılmaz

Tıştonek

5) Ji zikmakî bargiran,
Tas berneqot li ser ban

(kîso)

6) Çûka rewan ci bifirîne,
Li asîman diqêrîne,
perê xwe naçîrpîne,
'hêsinzelq' dîbarîne

(firoke)

7) Hat ji avê bi dasî,
ji min nekir xilasî

(masî)

8) Dengbêjê tarîgewrikê
tim distrê kilamikê

(dîk)

9) Qur kur axa bir kur kur,
Av li kure ew li wir

(beq)

10) Ewrêñ hêrsok û tarî,
Tavikî baran bibarî,
Ala kurdî dike diyarî

(keskesor/heftreng)

Ji beval Têkoşîn helbestek

Bexçê min

Gula bexçê min şekir in
Kul û derdê min tevlîhev
kirin

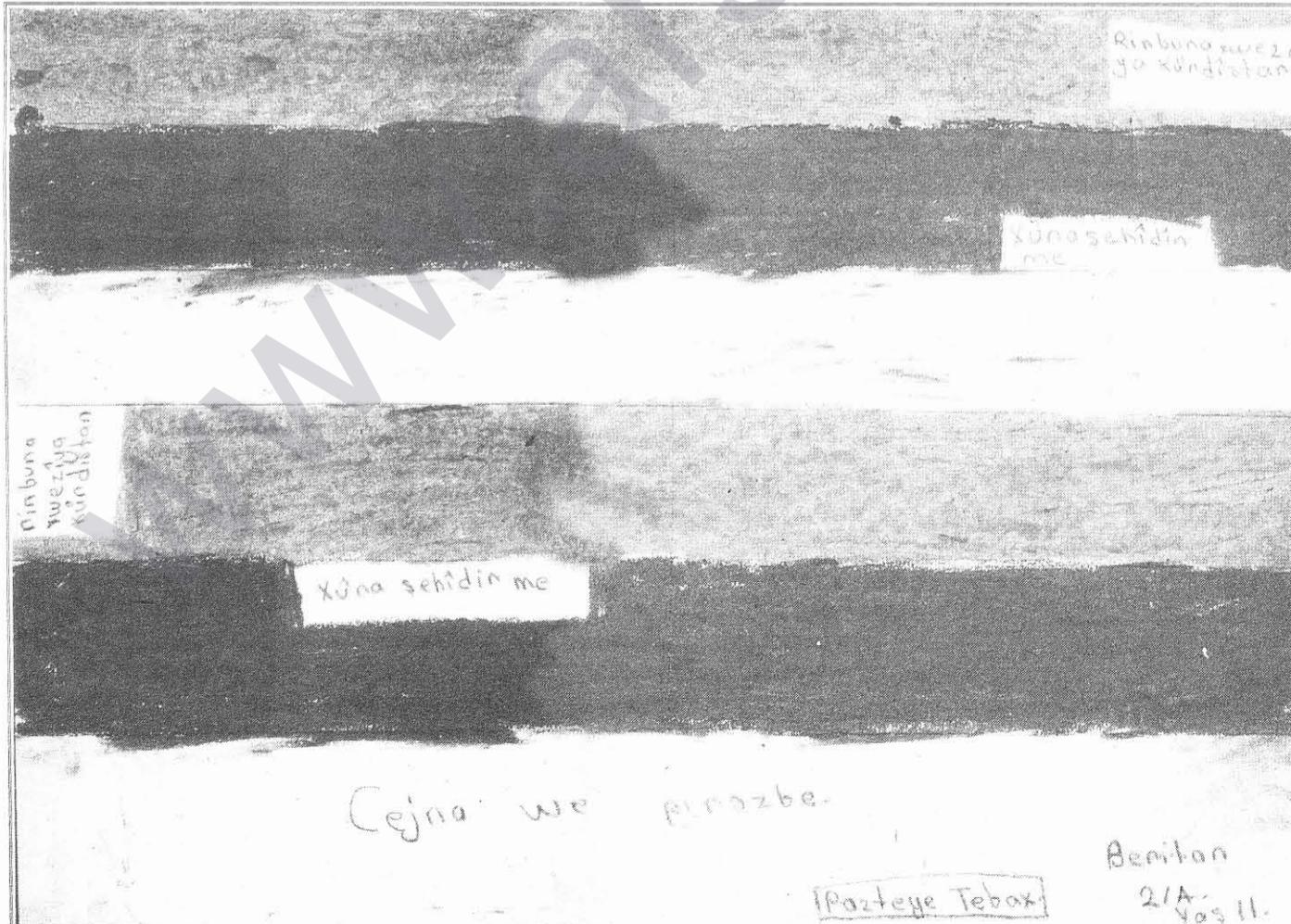
Birînek di dilî min de
vekirin

Îro hevalê min şehîd kirin

Nahêlin şîn bibe bexçê min
Geş bibe newal û çiyayên
min

Vebin gul û beybûnên min
Îro dîsa jêkirin kulîlkîn
min

Gula min tim tim heyî
Tu tim li ser çiyayên xwe yî
Xweşî tim armanca te ye
Azadî her dem doza te ye.

Govenda Mîrze Mihemed û Bejnbihustê rûgez

Wêjeya devkî an jî zargotin di pêvajoya bi hezaran salan de di encama pêwendiyên mirovan ên navxweyî û yên digel suriştê de derketiye holê. Mirovahiyê tecrûbeyên xwe yên di warê jiyanâ aborî, cîvakî, çandî de carinan bi awayekî rasteqînî lê bi piranî awayekî mîtolojîk nîfş bi nîfş gîhandine roja frôyin. Bi taybetî di çîrokên gelêri de têkiliyên mirovan ên navxweyî û yên bi suriştê re bi şeweyên din, bi awayekî şenber xwe didin der. Çîrok, tiştonek, stran, destan, gotinên pêşîyan piştî êş, keser, dilgesî, evîn, şer, dijwarî û astengiyên ku mirov pê re rû bi rû mane, derketine holê.

Ev çend sal in di warê çanda kurdî de bi taybetî jî di warê zargotina kurdî de mirovine dilsoz û hestiyar di hewldanê de ne. Ev kes bo ku wêjeya kurdî ya devkî veguhezin ser kaxizan û mayînde bikin, karine pîroz dikin. Înstîtuya Kurdi ya Stenbolê wekî navenda berhevkiRNA van xebatan di van demên dawîn de bo zengînkinin û rengînkinira pirtûkxaneya kurdî hewldanê xwe didomîne. Piştî gelek pirtûkên bi kurdî dîsa pirûkeke zargotinî di nav weşanên vê saziyên de hate çapandin. Pirtûka bi navê "Çîrokên Gelêri û Destana Şemikê Bêdiran" ji aliyê İkram İsler ve li herêma Serhedê hêla Ercîşa Wanê ji devê Sinem İsler, Selahatin Köstekçi û Hesoyê Satîvala hatiye berhevkiRNA. Înstîtuya Kurdi wekî ku berê jî diyar kiribû dê van xebatê xwe wekî rêzepirtûk çap bike.

Di destpêka pêşgotina pirtûkê de wiha tê gotin: "Carek ji caran rehme li dê û bavê hazir û guhdaran xeyn ji mişkên qulên diwaran, cenderme û tehsildaran" Weha dest pê dikir çîrokbejî di şevê zivisanê yên nepenî de, dema ku navtengek berf li ser deşt û zozanen Serhedê rûdînişt.

Dema ku di bin arîkên dûgirtî de û li ber ronahiya çirayekte mistik, ji titûna qaçax qelûn dihatin dagirtin û cixare dihatin pêçan, di kûrahiya bêdengiya şevê de, bi fîza fîza bayê re, zûre zûra guran, ewte ewta kûçikan dikete hundir û bi tevlîbûna gurpe gurpa sobê re senfonîyeke suriştî dest pê dikir

Her wiha di cihekî pêşgotinê de ev rastî, bala mirov dikişine: "Bêguman di hundîrê her yek ji van çîrokan de, gelek nîrx û taybetiyen gelê me veşartî ne. Lî mixabin piştî hacetê teknikê ku bi sîsistema sermayedariyê re kete jiyanâ gel, ji

ber ku ev edebiyata devkî nehatibû berhevkiRNA, hêdî hêdî winda bû. İcar piştî ku li Kurdistanê şerê azadiyê dest pê kir, bi xirakirina gundan û koçberiyê re tiştîn ku mabûn jî gişt tar û mar bûn. Ji ber ku berhevkiRNA û lêkolineriyeke birêkûpêk li ser edebiyata me ya devkî nehatiye kirin piştî ku her kal û pîreke me dimire gelek nîrxen me yên çandî û hunerî bi xwe re dibine gorê.

Lê iro bi baweriya ku mirov ji ku dera zirarê bizivire kar e, Enstituya Kurdi ev peywir daye ser milê xwe. Ger ew kesen xwenda, zana û xwedî berpirsiyari yên gelê me alikarî û piştigiriya Enstituyê bi-

kin em bawer in ku gelek hêjâhî yên gelê me dê bêne xilaskirin." Her çiqas di pêşgotinê de çîrok wekî pênc heb hatibin diyarikin jî pirtûk ji heft çîrokên gelêri pêk tê. Çîrokên navborî ev in: Ehmed Erebzengî, Cimşid Şah, Mele Üsiv, Mehîmûd Tolaz, Şemikê Bêdiran 1-2,

Mîrza Mihemed, Jîna Hemal Hemo. Di dawiya pirtûkê de ji bo peyvîn ku di çîrokan de cih digirin ên xweserî herêma Serhedê du rûpel hatine vegetandin.

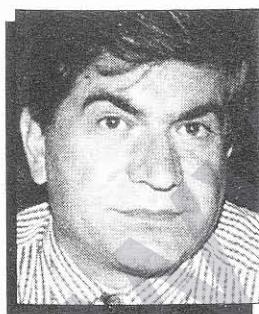
Di nava çîrokan de zimanekî xweserî herêma Serhedê hatiye bikaranîn, tê de hinek peyvîn tirkî jî bandora asîmîlasyonê nîşan didin. Di nava çîrokan de di gel peyvîn balkêş, qalib û şayesên ku mirov dikare di nîvîsandina berhemên nûjen de ji wan sûdê wergire jî hene. Wekî mînak mirov dikare di hûnandina berhemên wêjeyî de jî qalibên wekî "em li vir bihîlin, icer jî werin ser filankesi", "Kesê sax ê ku qet ji mala xwe dernekebi bû" sûdê wergirin. Her wiha di nava çîrokan de agahiyen dîrokî, yên li ser jiyanâ cîvakî ya kurdan û têkiliyên eşirên kurdan bi hev re û bi gelên cîran re balê dikişin. Bô nimûne di çîroka bi navê "Ehmed û Erebzengî" de qala sînorê kurdan û ereban tê kirin. Dîsa di çîroka bi navê Şemikê Bêdiran de jî li ser şerê di navbera eşirên kurdan û ereban de tê rawestandin. Digel figûren wekî mîrî û mîrxaşıya mîran, di kesayetiya Erebzengî de ciwanî û cengewariya jinan ji hatiye zimên. Dîsa di Şemikê Bêdiran de nepejirandina neheqî û xayiniyê tê dîtin. Di nava çîrokan de di gel pesnê mîrxaşıyê, pesnê dilovanî û duristiyê ji hatiye dayin.

Kesê ku dixwaze çand û zimanê gelê kurd ji nêzîk ve binase, divê berhemên bi vî rengî bixwîne.

SERWÎSA ÇANDÊ

Roja Aştiyê

OSMAN ÖZÇELİK

Aştiwazên dînyayê bi navê Banga Honnover, rîexistinek li dar xistine û sala çûyi xwestin bi xwe "Trêna Aştiyê ya Musa Anter" aştiwazên Ewrûpa û Afriqa ji Brûkselê rabin, di ser Stenbolê re bigîhêjin Amedê û li wir banga aştiyê bikin.

Dewleta tirk bi tehdît û şantaj û bertîlan nehişt Trêna Aştiyê rabe. Aştiwaz ranewestîyan û bi otobûsan hatin Stenbolê ku biçin Amedê. Konvoya aştiyê berî ku bigîhêje Amedê bi top û tankan, bi polîs û leşkeran hate sekinandin. Rê nedan ku aştiwaz bikevin Amedê. Bi zor û kotek, bi cop û qûndax aştiwaz vegeyîan Stenbolê. Li Stenbolê cîvîna çapemeniyê ya qasîdîn aştiyê hate qedexekirin û aştiwaz hatin binçavkirin.

Di nav rojan de Rauf Tamer di rojnameya xwe de nîvîsek weşand. Faşîstê berê, Sosyal Demokratê iro digot: "Em jî

aştiwaz in." Û didomand, digot: "Em jî dixwazin li welatê me aşî hebe. Heke Trêna Aştiyê ne ji Ewrûpa, ji Stenbolê rabûya jî ez û gelek kesen mîna min jî, me dikarî li trênen siwarbûna. Belê trêna Ewrûpa radibe û biyanî pozê xwe dikin nav karêne. Daxwaza wan ne aşî ye, ew dixwazin li weletê me tevliheviyê derxin."

Îsal, wê karwana aştiyê ne ji Ewrûpa, wê ji Stenbolê rabûya. Îsal di nava karwanê de tu kesen biyan jî tunebû. Belê dîsa jî tu nîvîskaren derewîn tev li karwanê aştiyê nebûn, ji wan tu kesî piştigiriya wê çalakiyê nekir û nîvîsek nînîvî. Dewletê îsal jî nehişt karwana aştiwazîye bi rî bikeve. Li Stenbolê li dor du sed kes hatin binçavkirin. Li Amedê terorek mezin hate meşandin. Hêzên ewlekariyê yên dewletê li bajarêner derdora Amedê nehişt ku çûk bifire. Di roja ku PKK'ê agirbest ïlan kiribû de, dewletê aşî di cih de xeniqand.

Rojnamegerê Sosyal Demokrat ê iroyîn, pesindarê Deniz Baykal jî, li otobûsa aştiyê siwar nebû. Di ser de, di rojnameya Sabahê de, binêrin di 1'ê rezberê de ci nîvîsiye:

"Ev çendek roj in ez riya xwe bi "Barbaros Bulvarı" dixim. Li wî alî tu karê min tunebe jî, ez riya xwe bi wir dixim. Û

ez dixwazim tama ku ez ji wir digirim bi we re parve bikim... Xorten ku wê biçûna leşkeriyê, ji wir tê birêkirin. Ew dibe qada mitîngê. Ne li cihekî, li sê çar cihan qadêne mitîngê çedîbin. Û li daholan dikeve û hemû kes bi hevdu re dibêjin: 'Kahrolsun PKK' û paşê dibêjin: 'Leşkerê herî mezin leşkerê me ye!"

Hûn dibînin nîvîskar di roja aştiyê de dixwaze bi xwendevanê xwe re, ci zewqê par bike. Neheq negotine "Kûçik bi qusandinê nabin mîh".

Nîvîskarê rojnameya Radikalê, di 1'ê rezberê de qala agirbesê nekiribe jî bi weşandina dîtinê Albert Einstein ên li ser aştiyê, xwestiye piştigiriya aştiyê bike.

Albert Einstein wiha gotiye: "Ez ne tenê aştiwaz im, ez şervanekî aştiyê me. Heta mirov li hemberî şer, şer neke tu tişt nikare şer ji holê rake. Têkoşîna daxwazîn mezin, berê bi destê çendek kesen mîrxa dest pê dike. Mirina ji bo dozeke mîna aştiyê ku em pê bawer dibin ne ji dozeke mîna şer ku em pê ne bawer in çêtir e? Her şerek xelqeyekî li zincîra xerabiyê ku li ber pêşketina mirovahiyê asteng e zêde dike. Girseya gelan tu caran ne alîgirên şer e, tenê bila bi propagandaya şer nehatibin jarkirin." Her bijîn aştiwazên rastin.

Serokê Giştî yê PKK Öcalanî qandê qedînayina şerî adirbirnayin ilan kerd û vat:

Hendayê xizmetkarîn bes o

Letâa tirk hetanî nika ma kurdî zey xizmetkarê "Dewleta tirk hetanî nika ma kurdî zey xizmetkarê keyeyê xo dî. Nika mayê xizmetkarînê keyî red kemi û vami, ya ê keyî de ca bidê ma jî, yan jî mayê keyeyê xo virazim. Eke şimayê nêwazenê ma ciya bimi û xo rê keye virazim, lazim o gerek şima ê keyî miyan de ca bidê ma û ma piya ê keyî mi-

Sero lîmino ke, 15 serî yo Kurdistan de rameno, ey ser ro xeylê çî vajiyay û xeylê çî jî nûşay. Mayê des hezaran qeçanê (xortanê) xo pey ra bermay û hend jî qeçekî seykur mendî. Jew niyê. Bêguman jew nê jî niyê. 15 serî yo cografaya Kurdistanî açaryawa cografaya şerî lîminî. Heveyan nê şerî de xortê xo, heveyan way û birayê xo, heveyan dew û banê xo kerd vinî û hewna jî iyê kenê vinî.

Serokê Giştî yê PKK 28'ê meng de qandê qedînayinê şerî adirbirnayin ilan kerd û fîrsendê do gîrd û dîrokî da aştîwazan û raya giştî ya demokrat dest. Wastenanê nê fîrsendê gîrd û dîrokî ca-ardin û canê-ardin destanê aştîwazan û raya giştîya demokrat de no. Eke goreyê wastenanê nê fîrsendê gîrd û dîrokî bixeftiyîyo, cografaya ma de, hinî keso memiro û qandê şaran jî rîpera newiya abiyo.

Na rîpera newî de name, nas-name û çandê şarano binûsiyo.

**Serva qedî-
yaniya şerî
fîrsendo
gîrd**

28'ê menga gelawêj de MEDTV de telekonferans viraziya. Serokê

Giştî yê PKK Abdullah Öcalan jî tewrê telekonferansê MEDTV bi û qandê qedîyayina şerî adirbirnayin ilan kerd û vat: "Ezo qandê qedînayina şerî adirbirnayin ilan kena. La belê wa serdarê dewleta tirk, fina zey adirbirnayinanê verînan mevajê qedîyayê, tayn mendê, coka adirbirnayin ilan kero. Wa zûranê winayîna seranê rastan meracanê. Rewşê ma hetanî ewro, qe jew wext, hem hetê eskerî, hem hetê dîplomasî û hem jî hetê si-yasiya hendayê rind û weş nêbi".

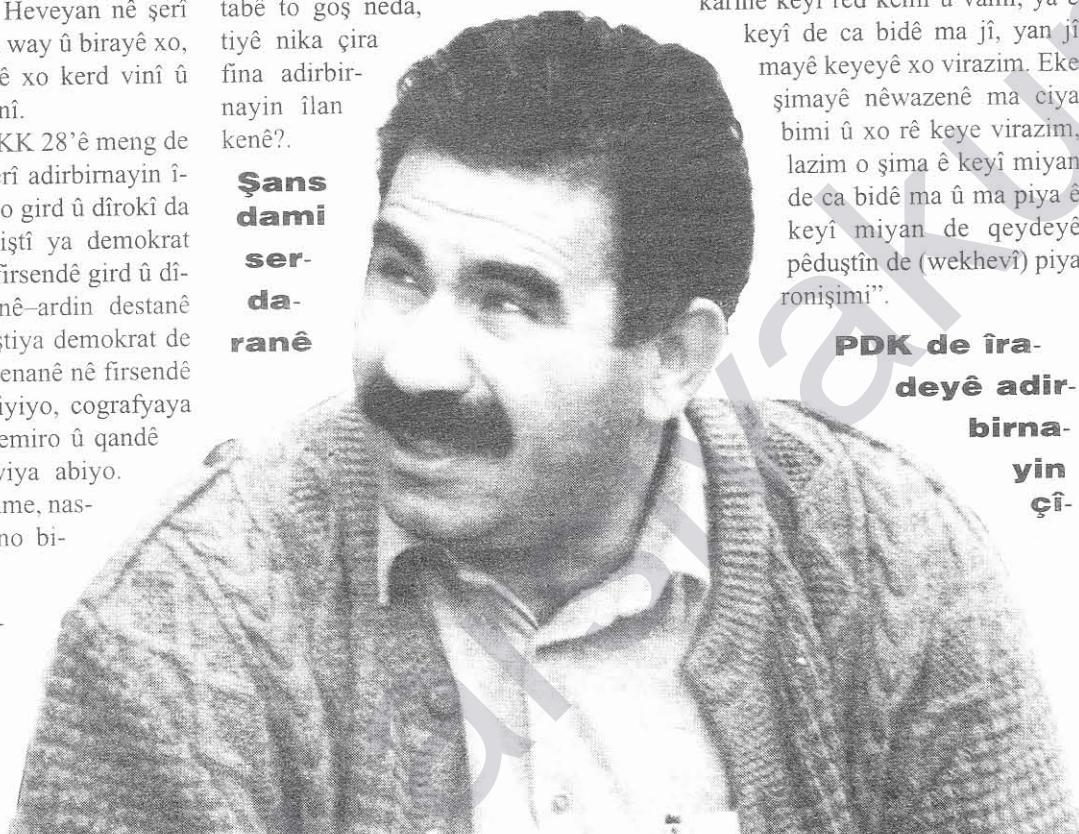
Öcalanî sebebê adirbaniyin jî wina

ard ziwan: "Ma verî jî qandê qedînayina şerî 2 finî adirbirnayin ilan kerd. La belê serdaranê dewleta tirk goşê xo nêda adirbirnayinan û hemû cayan de zey verê adirbirnayinan, operasyonî viraştî û xeylê jî sivilî kiştî. Bibo ke şima nika vajê, to verî di finî adirbirnayin ilan kerd, muhabatê to goş nêda, tiyê nika çîra fina adirbirnayin ilan kenedî.

**Şans
dami
ser-
da-
ranê**

adirbirnayin ilan kena û qandê qedînayinê şerî û akerdina raya diyalogî fîrsend dana serdaranê artêş û dewleta tirk." Serokê PKK Abdullah Öcalanî persa rojnamegerana tekiliyê şarê kurd û tirk ser jî wina vat: "Dewleta tirk hetanî nika ma kurdî, zey xizmetkarê keyeyê xo dî. Nika mayê xizmetkarînê keyî red kemi û vami, ya ê keyî de ca bidê ma jî, yan jî mayê keyeyê xo virazim. Eke şimayê nêwazenê ma ciya bimi û xo rê keye virazim, lazim o şima ê keyî miyan de ca bidê ma û ma piya ê keyî miyan de qeydeyê pêduşfin de (wekhevî) piya ronişimi".

**PDK de İra-
deyê adir-
birna-
yin
çî**

artêşa tirk

Rewnawo raya giştî ya demokrata Tirkîye û Ewropa û Parlementoya Ewropawa tevawo winayîn ma ra pawena. Ancî ze ke yeno zanayin, serdarê artêşa tirk vuryay, coka mayê hem nê adirbirnayiniya şans damî fermandarê ke newe bî serdarê artêşa tirk û hem jî wastena aştîwazan û raya giştîya demokrat ami ca û wazem no şer biqedîyo. Cayê şerî, aştî bigiro. Nê şerî de 60 hezar kes merd, wa 60 hezar kes diha memiro. Coka ezo 1'ê meng de yanê Rojê Aştiyê Cihanî de

niyo

Serokê PKK Öcalanî persa adirbirnayino qandê Başûr jî ravêreno, nêravêreno ser jî wina vat: "No adirbirnayin qandê Başûr nêravêreno, jew qandê Tirkîye wo. Çimki Başûr de iradewo ke kes muhatab bigiro çiniyo, coka adirbirnayin qandê Başûr niyo. Eke Başûr de iradewo ke kes muhatab bigiro, vejiyo û qandê aştî konferans viraştin ma ra teva biwaziyo, ma qabûl kemi".

MEMED DREWŞ

WELAT
ROJNAMEYA HEFTEYİ
(Haftalık Gazete)

■ Xwedî (İmtiyaz Sahibi)
M. NURI KARAKOYUN
■ Yönetim Yeri

Istiklal cad. Asmali Mescit sok. 35/37 No:308
Beyoğlu/Istanbul
TEL: (0 212)
251 79 37-251 90 13
FAX: 251 95 85

■ Gerînenedeyê Giştî yê Weşanê
(Genel Yayın Yönetmeni)
SAMÎ TAN
■ Berpîsê Karên Nivîsaran

(Yazî İşleri Müdürü)

M. SALIH TAŞKESEN

■ ÇAPXANE

Yeni Asya Matbaacılık A.Ş.

■ Yayın Koordinasyon:

Gündem Basın ve Yayıncılık San. Tic. Ltd. Şti.

■ BELAVKIRIN

BİRYAY Dağıtım

■ NÜNERİTYEN ME
(Temsilciliklerimiz)

■ Diyarbakır

Tel: 0 (412) 223 34 83

■ Mersin

Tel: 0 (324) 233 83 96

■ İzmir

Tel: 0 (232) 425 37 02

München:

(Nûnerî Giştî yê Ewrûpayê)

Mahmut Gergerli

Tel: 49 871 672 29

Fax: 49 871 670 815

■ Swîsre:

Ihsan Kurt

Tel-fax: 41 21 652 76 07

■ Hollanda:

S. A. Fewzi

**Dewlet aştî bi
jopan pîroz kerd**

1'ê menga rezbera ser ra 1939 şerî Cihanî 2'yinî dest pê kerd. È şerî 5060 de mîlyon mardîmî merdî. Wexto ke şer qedîya o roj yanê 1'ê menga rezber Rojê Aştiyê Cihanî ilan kerd û wast xortê meşt nê qatlîaman bizanê û tim û tim aştiwazan het ca bigirê ke wa şerî nêbê û wa mardîmî memirê.

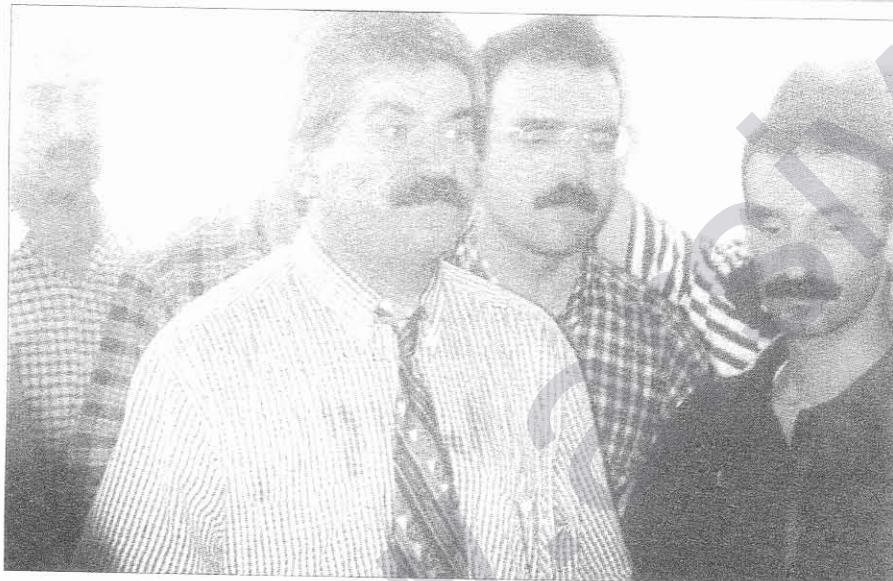
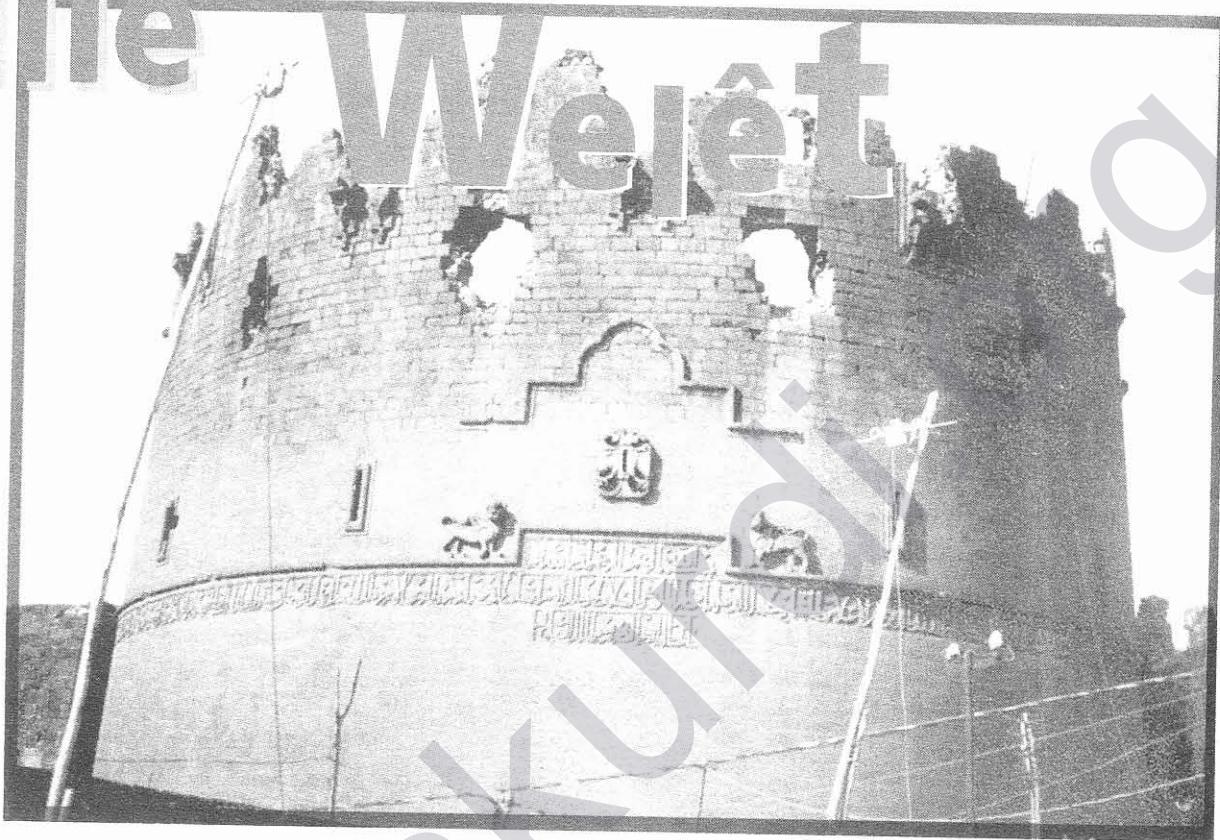
Emser, verê Rojê Aşti Serokê PKK qandê akerdina raya diyologî û qedinayina şerî adirbirnayin ilan kerd. Kişa bîn ra Komelê Mafê Mardiman jî bi piştgenoya hevey komele û partîyanê demokratan qandê akerdina raya diyologî û pîrozkerdina roja aştî namedî "Eke aştî nika nê ci waxt" de kampanyaya aştî dê destpêkerdin. Çosmeyê na kampanya de jî 31'ê menga gelawêj Stenbol ra Otobûsa Aşti birîştayê Amed. La belê rojo ke otobûsa Stenbol ra ray kewo, dewleta tirk hemû polîsê Stenbolî kerdi bî seferber ke otobûsa aştî ray kewo polisan cayê werîştinê ci de amey pêser û êkê qandê otobûsa aştî ameybî TÜYAP ver jopana inan rê vardayin virast û 165 aştîwazî girof binçim. Badê çend seatan pêro viraday. Ancî rojê didin çend ca qandê roja aştî çend ca kerdenî (etkinlik/çalakî) viraziyay. La belê wexto ke kes ewnayê wija, xo bi xo ra pers kerdê: "Ecêb zey na dewlet zewbî dewlet esta hendayê aştî ra tersena?" Çimki hemû polîsî rijnaybî wija. Polisan ra ca çinêbi kes xo bilûno.

Ancî eynî roj qandê rojê aştî pîrozkerdin polisanê Amedî jî vardayin virast û goreyê vatenan nezdiyê hezar kes girotê binçim û hemû rayê teverî girofê ke kes teverê Amedî ra meyro qandê pîrozkerdina rojê aştî. Kes şeno wina jî vajo, dewlet jî, şarî jî rojê aştî pîroz kerd. Dewlet jopana, şarî jî silogananê aştiya.

Azadiya Welat xwe gihand

nava dîtê

Li Amedê rojeva hêzên dewletê ji ya gelê bajêr cuda ye. Dewletê li bajêr amadehiya "Cejna 30'ê Gelawêjê" dikir, lê gel li benda daxuyaniya ku dê êvara 29'ê gelawêjê di MED-TV'ye de bê kirin bû. Li bajêr, di her malê de MED-TV heye. Li gelek apartmanan bi awayekî navendî MED-TV hatiye girêdan.

Cîgirê Serokê Giştî yê HADEP'ê û nivîskarê Azadiya Welat Osman Özçelik di vekirina Nûnergehê de cih girt û da zanîn ku ev rojek e dîrokî ye.

Ji bo vekirina Nûnergeha Azadiya Welat a Amedê em roja 28'ê gelawêjê çûn Amedê. Berî ku qala merasîma vekirinê bikin, me divê em hînek çavdêriyên xwe yên li ser bajêr vebejin.

Jî bîlî zerîpoşan û tîmîn taybet ku se-re xwe di banê wan zerîpoşan re derxistine li nava bajêr digerin, li nav bajêr rewseke ne-asayî xuya nedikir. Li ser kolanêن mezîn ji kasetfiroşan dengê stranêن bi kurdi bilind dibû. Ev hin caran dengê stranbêjêن xwecihî ku stranêن gelêr û siyasi dibêjin, hin caran ji dengê komeke NÇM'ê ku stranê şoreşgerî dibêjin bû.

Digel vê yekê, dewletê kariye hînek kesayetiyen li gorî dilê xwe jî biafirîne.

bi awayekî navendî MED-TV hatiye gi-redan û hemû niştecihêن apartmanê lê temaşe dikin.

Mirov dikare bibêje, li Amedê tekane çavkaniya agahiyan a gelek malbatan bi tenê MED-TV ye. Ji ber ku baweriya kesî bi çapemeniya fermî nayê, rojnameya Ülkede Gündem jî naeve bajêr, li saziyên demokratîk rojnameya Emekê tê dîtin, ew jî bersîva daxwazêن gel nadî, ji rojeva gel dûr e. Li aliyê din radyo û televîzyonê xwecihî jî nikarin ji ferma rayedarên dewletê derkevin. Hînek ji wan jî bi awayekî bazirganî nêzîkiyê di hestêneteweyî yên gel didin. Ji ber vê yekê baweriya gel bi wan nemaye. Heta li gorî gotinan xwediyê radyo û televîzyona Metro bi vî awayî tûrê xwe dagirtiye û çûye li Marmarîsê barek ve-kirîye. Berî ku dest bi vî karî bike xwediyê van saziyan firoşkarê gerok bûye. Rojnameya Azadiya Welat jî ji ber ku hefteyî ye nikare vê valahiyê dagire.

Tîştekî ku jihevdûrbûna hestên gel û hêzên dewletê nîşan dide jî dîmena bajêr a roja cejna tirkan bû. Ji bilî saziyên dewletê, li malekê jî ala tirkan nehatibû daleqandin. Her wiha di merasîma cejnê de jî ji bîlî hêzên dewletê kes tunebû. Jixwe gel piştî gelek sehkîrin û oxilme-yan (lêgerîn) dixistin kolana merasîmê. Tîştekî din i balkêş jî korteja leşkeran dîsa ji hêla leşkeren din ve ku di destê wan de çekên giran hebûn, dihatin parastin. MHP'ya ku li gund û navçeyen Tirkîyeyê jî xwe bi rîxistin kiriye, li Amedê di koxikekê de bi cih bûye, alên xwe jî di hundir de daleqandine. Bi taybetî dîmenekê ku me dît, gelekî bala me kişand û kîfa me anî. Gelek afiş û alên

wê partiyê, digel wêneyên giregirêne wê avêtibûn ser zilgû, zarakan pê dilist.

Nûnergeh bi kulîlkan xemili

Ji bo vekirina Nûnergeha Azadiya Welat a Amedê, roja 29'ê gelawêjê li dora nîvro serdana gel dest pê kir. Saet li dora 2'yan li nûnergehê cihê ku mirov xwe bîlivîne nemabû. Nûnergeh bi çeleng û kulîlkan xemîlîbû. Berî ku mera-sîm dest pê bike çend saetan hêzên dewletê jî hatin. Bi helwesta xwe xwestin hînek astengiyan derxin, lê gel qet guhê xwe neda wan. Li ser vê yekê dev ji vê helwesta xwe berdan. Bi hatina Cîgirê Serokê Giştî yê HADEP'ê Osman Özçelik, merasîmî dest pê kir. Axaftina destpêkê ji hêla wî ve hate kirin. Özçelik di axaftina xwe de bal kişand ser gi-ringiya zimanê neteweyî û vebûna nûnergehê.

Piştî mesaj hatin xwendin û li ser navê HADEP'a Amedê axaftinek hate kirin. Di dawiyê de Gerfinendeyê Giştî yê Rojnameyê Sami Tan, helbesta li ser vexwendnameyê xwend û li ser gi-ringiya Azadiya Welat û zimanê neteweyî sekînî. Tan diyar kir ku ew nûnergehê wekî wargeh û dibistana ziman û çanda neteweyî dibînin û jî gel xwest ku ew jî bi vî çavî li nûnergehê binêrin û bi xebatîn xwe nûnergehê bigîhînin vê radeyê. Piştî vê axaftinê, koma zarokêNÇM'ê ango 'Koma Tawara' sê stran pêşkês kirin. Di nava wan zarakan de generalên biçûk ên ku rojnameya Azadiya Welat belav dikin jî hebûn. Merasîm bi kok-teylê qedîya.

S. BERBEYAN